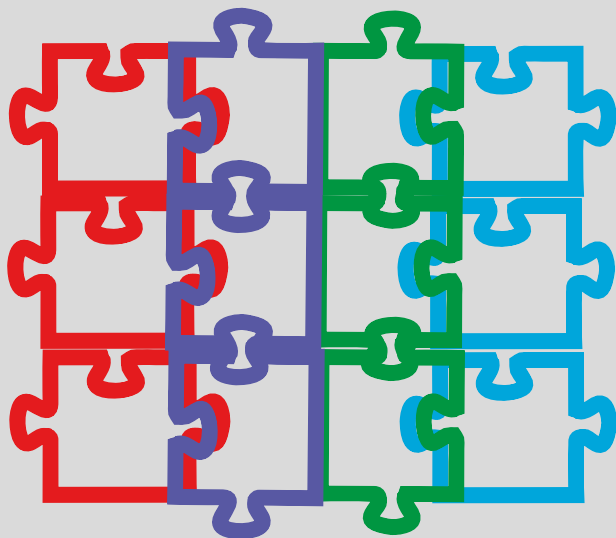

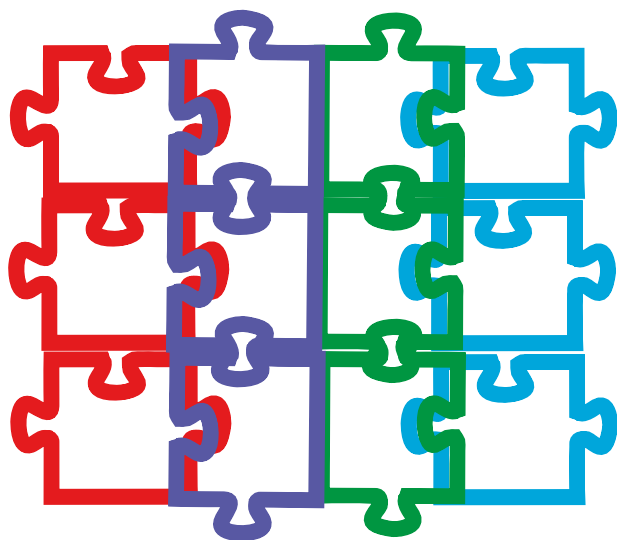
FUNDUSZ
SOŁECKI

LEKSYKON dobrych praktyk

FUNDUSZ
SOŁECKI

LEKSYKON dobrych praktyk

© Copyright by Instytut Obywatelski
Warszawa 2017

Redakcja:
Ryszard Jałoszyński

Korekta:
Magdalena Jankowska, Dorota Maslej

Projekt okładki:
Elżbieta Barszcz

Skład i druk:
Drukarnia Trans-druk
Kraśnica Kolonia 84, 62-590 Golina

ISBN 978-83-63874-46-9

Publikacja bezpłatna

Instytut Obywatelski
ul. Wiejska 12 A, IV piętro
00-490 Warszawa
www.instytutobywatelski.pl
e-mail: biuro@instytutobywatelski.pl

Partnerzy edycji:
Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów
Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów
ul. Zofii Urbanowskiej 8
62-510 Konin
tel. 63 243 75 80
e-mail: biuro@wss.konin.pl
e-mail: biuro@kss.org.pl
wss.konin.pl
kss.org.pl

Spis treści

<i>Grzegorz Schetyna</i>	
Słowo wstępne	5
<i>Joanna Iwanicka</i>	
Fundusz sołecki w teorii i praktyce	6
<i>Ireneusz Niewiarowski</i>	
Źródło odnowy wsi	17
<i>Ryszard Jałoszyński</i>	
Realna szkoła współdziałania	24
Leksykon dobrych praktyk	33
 Dziedzictwo kulturowe wsi	34
 Estetyka miejscowości	42
 Festyny, imprezy integracyjne	47
 Miejsca wielofunkcyjne	51
 Parki i stawy	57
 Różne przedsięwzięcia	64
 Sport i rekreacja	69
 Świetlice i kluby	76
 Turystyka i wypoczynek	84
 Wspólne inicjatywy	91
 Wydarzenia cykliczne	95
Słowniczek funduszu sołeckiego	100
<i>Walenty Poczta</i>	
Droga do sukcesu	103

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce kolejną publikację poświęconą funduszom sołeckim i rozwojowi obszarów wiejskich. Eksperti wybrani przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów dzielą się w niej swoją wiedzą, opisują najlepsze praktyki i podpowiadają rozwiązania problemów, które mogą się pojawić przy okazji wdrażania funduszu sołeckiego. Warto z ich doświadczeń skorzystać.

Fundusze sołeckie, wprowadzone w 2009 roku przez rząd PO-PSL, mają coraz większy wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Projekty wybrane przez mieszkańców i realizowane z ich udziałem nie tylko poprawiają jakość życia, ale też cementują wspólnotę. W tych gminach, w których fundusze już działają, mieszkańcy czują, że mają wpływ na otoczenie.

Być może właśnie to jest w funduszach sołeckich najcenniejsze: pozytywne doświadczenie współpracy, robienia czegoś razem. Fundusz sołecki to szkoła obywatelskości, nauka planowania i podejmowania wspólnych decyzji, wydawania wspólnych pieniędzy. Fundusz sołecki to samorządność w pigułce. Warto to powtarzać zwłaszcza dzisiaj, gdy samorządy są atakowane, ich władza jest osłabiana, a obywateli próbuje się przekonać, że urzędnik z Warszawy albo innej centrali będzie lepiej wiedział, co jest dla nich dobre. Nie dajcie sobie tego wmówić! Przekonywałem i będę przekonywał: im więcej samorządności, tym lepiej dla lokalnych ojczyzn i dla nas wszystkich.

Fundusze sołeckie to znakomite uzupełnienie funduszy europejskich. Te ostatnie są nieporównywalnie większe, ale oba rodzaje funduszy często wymagają wspólnie podejmowanych decyzji, współdziałania. Im lepiej nauczymy się współpracy na szczeblu lokalnym, tym łatwiej będzie nam wykorzystać miliardy euro, które udało się wynegocjować w ramach budżetu unijnego w 2013 roku.

Jestem przekonany, że za kilka lat eksperci potwierdzą: fundusze sołeckie, obecne w każdej gminie wiejskiej, przyspieszyły rozwój polskich wsi.

Życzę Państwu dobrej lektury i wielu sukcesów.

Grzegorz Schetyna,
przewodniczący Platformy Obywatelskiej RP

Joanna Iwanicka

Fundusz sołecki w teorii i praktyce

O tym, czy w danej gminie powstanie fundusz sołecki, ma prawo zdecydować wyłącznie rada gminy. Wynika to z art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołecim. Nie decydują o tym, jak błędnie sądzą niektórzy, ani wójt czy burmistrz, ani sołtysi.

■ Uchwała „na tak” nie wygasa

Jeśli rada gminy chce, żeby ten fundusz funkcjonował, zgodnie z wyżej wskazanym przepisem musi uchwalić zgodę na jego wyodrębnienie w budżecie gminy. Takiej uchwały, podjętej na przykład w 2017 roku, nie będzie musiała powtarzać w następnych latach, ponieważ ta jedna uchwała „na tak” będzie podstawą do tworzenia funduszu sołeckiego bezterminowo. Następnie, w konsekwencji tej jednorazowej zgody, będzie możliwe uchwalanie przez zebrania wiejskie wniosków, w których mieszkańcy wskażą przedsięwzięcia do sfinansowania z przysługujących im kwot. To z kolei uruchomi proces angażowania się mieszkańców w demokratyczny dobór najbardziej potrzebnych inwestycji, zakupów, organizacji imprez, opieki nad dziećmi, osobami starszymi i innych przedsięwzięć. Ponadto zmobilizuje ich do zbierania dodatkowych funduszy na wybrane cele oraz do innych działań. Może to zainicjować integrację mieszkańców i być początkiem tego, co modnie i fachowo nazywa się obecnie tworzeniem kapitału ludzkiego oraz budowaniem społeczności obywatelskiej.

Jeśli natomiast rada gminy nie będzie chciała funduszu sołeckiego w swojej gminie, będzie musiała każdego roku podejmować uchwałę o braku zgody na wyodrębnienie funduszu na przyszły rok budżetowy.

Tę jedną uchwałę o zgodzie na wyodrębnienie funduszu sołeckiego rada gminy musi podjąć w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy, do którego uchwała się odnosi. Inaczej mówiąc: decyzja musi zapaść do końca marca roku poprzedzającego ten, w którym fundusz ma być realizowany. Termin ten dotyczy także uchwał o braku zgody podejmowanych każdego kolejnego roku. Tyle teoria i przepisy.

■ Jak wygląda praktyka?

Na wyodrębnienie funduszu sołeckiego w budżecie gminnym decyduje się już ponad dwie trzecie gmin, w których znajdują się sołectwa. Tendencja ta jest najbardziej zauważalna w województwach dolnośląskim, opolskim, podkarpackim, czyli tam, gdzie jest rozpowszechniony oddolny program odnowy wsi. Fundusz sołecki jest popularny także tam, gdzie sołectwa otrzymują dodatkowe wsparcie dla przedsięwzięć z budżetu województwa samorządowego, między innymi w postaci grantów dla sołectw, które uczestniczą w rozmaitych konkursach, na przykład na najpiękniejszą wieś regionu. Niestety, w niektórych województwach tylko nieliczne gminy postanawiają uruchomić fundusz. Należy do nich zwłaszcza województwo mazowieckie z przewagą gmin wiejskich, i to obejmujących często po kilkadziesiąt sołectw. Znajduje się w nim ponad 20 procent z ogólnej liczby sołectw w Polsce.

■ Dlaczego nie wdraża się funduszu?

Przyczyn jest kilka. Część z tych gmin, które nie uruchomiły jeszcze funduszu, wdrożyła inne zasady współzarządzania pieniędzmi sołectw wydzielonymi dla nich z budżetu gminy. Stało się to jeszcze przed 2009 rokiem, a więc zanim weszła w życie pierwsza ustawa o funduszu sołeckim. Najczęściej stosuje się tak zwane odpisy sołeckie. W części gmin do dyspozycji sołectw wracają z budżetu gminnego kwoty uzyskane przez nie za okazjonalny wynajem świetlic wiejskich, domów ludowych, a także innych składników tak zwanego starego mienia gromadzkiego. Sołtysi przyzwyczaili się do tych dawnych zasad, gdyż to oni, a nie mieszkańcy poprzez decyzję prawomocnego ze-

Fundusz sołecki – LEKSYKON

brania wiejskiego (choć ma ono ustawowe prerogatywy) w uproszczonej formie decydują, na co wydać kwotę przekazaną przez wójta. Fundusz sołecki wymaga zaangażowania całej wsi, nie wystarczy zatem podjęcie decyzji przez sołtysa jak w przypadku odpisów sołeckich czy innych form.

Często sołtysi opowiadają się za odpisami sołeckimi, bo po prostu się boją, że nie sprostają proceduralnym wymogom funduszu sołeckiego. To rozwiązanie bywa wygodniejsze także dla wójta, ponieważ każdorazowo może on decydować, ile środków wydzieli i któremu sołectwu je przekazać. Może potem liczyć na przychylność wdzięcznych sołtysów, natomiast niepokornych w skrajnych przypadkach karać mniejszymi transferami albo nawet ich cofnięciem. Z odpisami nie jest tak jak z funduszem sołeckim, to znaczy że to, co uchwali zebranie mieszkańców, musi być przez wójta zrealizowane. W przypadku funduszu sołeckiego wójt jest przecież do tego ustawowo zobligowany, jeśli tylko wniosek zebrania wiejskiego o przeznaczeniu kwoty przysługującej sołectwu jest poprawny merytorycznie i formalnie. Fundusz sołecki jest więc gwarancją dla mieszkańców sołectw, że ich decyzje nie będą podważane.

■ Pieniądze w gestii sołectwa

Prawo do dysponowania przez sołectwo – i tylko sołectwo – kwotą mu przysługującą określają przepisy ustawowe. Ani wójt, ani skarbnik, ani nawet rada gminy nie mogą tego prawa ograniczyć. Na przykład nie mogą samowolnie zmienić przedsięwzięcia ani uszczknąć choćby złotówki z kwoty przypadającej na sołectwo. Muszą zrealizować to, co postanowi zebranie wiejskie. Dlatego warto propagować wiedzę prawną o funduszu i z tego instrumentu korzystać. Należy pamiętać, że przedsięwzięcia z funduszu sołeckiego angażują mieszkańców, choćby w formie ich nieodpłatnej pracy na rzecz powodzenia danego przedsięwzięcia. W sytuacji, kiedy gmina nie pozwala mieszkańcom współdecydować, tylko zarządza środkami odgórnie, często się zdarza, że wybudowane bez udziału mieszkańców świetlice, place zabaw, siłownie itp. stoją puste.

Zarówno zgodę, jak i odmowę zgody na wyodrębnienie w budżecie gminy środków funduszu sołeckiego zawsze formalnie wyraża rada gminy. Bywa też tak, że tam, gdzie rada podejmuje uchwałę przeciwko funduszowi, często faktyczną decyzję negatywną podjął już z wyprzedzeniem wójt. To on przecież wcześniej przygotowuje projekty uchwał. Dlatego jeśli na sesji rady gminy nad przygotowanym przez niego projektem przeciw wydzieleniu funduszu w budżecie gminy nie ma żadnej dyskusji, może się zdarzyć, że radni w głosowaniu „przyklepią” go bez zastanowienia. Tymczasem jest to szkodliwa praktyka, bo brak dyskusji de facto odbiera inicjatywę radzie gminy. W efekcie walkowerem rezygnuje ona z własnej kompetencji, w tym przypadku przypisanej jej ustawowo. A przecież nie kto inny, tylko radni powinni decydować, czy wykorzystać to narzędzie aktywizacji mieszkańców, jakim jest fundusz sołecki. W ten sposób można skutecznie włączać ich do współzarządzania sprawami lokalnymi na poziomie sołectwa i gminy.

Radni powinni być świadomi, że podejmując decyzję o niewyodrębnieniu funduszu, będą ponosić odpowiedzialność polityczną za to, że odstawili na bok sprawdzoną i przetestowaną, skuteczną metodę aktywizacji oddolnej, która w dodatku przysporzyłaby gminie dodatkowych pieniędzy. Jeśli rada gminy uchwali zgodę na fundusz, gminie należy się przecież częściowy zwrot wydatków sołeckich z budżetu państwa.

■ Demokracja „na skróty”

Zdarza się, że wójt albo działający z jego upoważnienia sekretarz gminy urządzają przed sesją spotkania z sołtysami i pytają ich, czy chcą funduszu sołeckiego. Często sołtysi są wówczas karmieni informacjami, że z powodu nadmiernej roboty papierkowej przy funduszu trzeba zatrudnić dodatkowego pracownika. Albo że to oni będą musieli rozliczać się z wykonania funduszu. Nie jest to prawdą, gdyż wykonanie budżetu i sprawozdanie z jego wykonania, w tym z realizacji funduszu sołeckiego, jest ustawowym obowiązkiem wójta czy burmistrza, nie sołtysa.

Fundusz sołecki – LEKSYKON

Trudno się dziwić, że mając taką nierzetelną wiedzę, sołtysi oponują przeciw funduszowi. Jeśli tak formalnie czynią, przekraczają swoje kompetencje. Taka praktyka jest wbrew ustawie, ponieważ fundusz sołecki nie jest adresowany do sołtysów, lecz do mieszkańców. Powoływanie się więc na przykład przez wójta na sesji rady gminy na wynik jakiegoś głosowania w gronie sołtysów, co niejednokrotnie się zdarzało, jest nie tylko nieuczciwe, ale i sprzeczne z ustawą o funduszu sołeckim. Ustawa ta w art. 2 ust. 1 wyraźnie narzuca radzie gminy obowiązek „rozstrzygnięcia”, czy jest za funduszem, czy przeciw niemu. „Rozstrzygnięcie” zaś musi być rezultatem dyskusji i rozważenia argumentów za i przeciw. Negatywna uchwała rady gminy, polegająca jedynie na przyklepaniu propozycji wójta, w dodatku podparta opinią nieuprawnionych z punktu widzenia ustawy osób, mających zwykle nieprawdziwe informacje o funduszu, nie ma nic wspólnego z jakimkolwiek obiektywnym rozstrzygnięciem.

Czasami w gminach, w których w poprzednich latach nie korzystano z funduszu sołeckiego, wójt jawnie uzależnia swoją zgodę na jego wydzielenie w budżecie gminnym (choć to nie jego kompetencja) od uszczuplenia o kilka tysięcy złotych rocznie kwot przysługujących wszystkim sołectwom na budowę lub naprawy dróg gminnych. Sołtysi przystają na to rozwiązanie, żeby tylko wójt zgodził się uruchomić fundusz. Jest na to cicha, nieformalna zgoda sołtysów i akceptacja mieszkańców, nieświadomych zasad rządzących funduszem. Tymczasem zgodnie z tymi zasadami wyłącznie mieszkańcy na prawomocnym zebraniu wiejskim, a nie wójt czy sołtys, mają prawo do zdecydowania poprzez głosowanie, na co będzie przeznaczona przysługująca sołectwu kwota. Wynika to z przepisu art. 5 ust. 2 ustawy o funduszu sołeckim.

■ Decyduje zebranie wiejskie

Oczywiście zebranie wiejskie może postanowić o przeznaczeniu konkretnej kwoty z funduszu na naprawienie drogi w swoim sołectwie, bo jest to zadanie własne gminy. Musi to być jednak jego suwerenna decyzja, wynikająca z oceny przez mieszkańców najpilniejszych

potrzeb, a nie narzucona przez urzędników gminnych, nawet jeśli motywowana pragmatycznymi intencjami wójta.

Od 2014 roku art. 6 ustawy pozwala na współfinansowanie drogi wspólnej z innymi sołectwami, z której będą korzystać także mieszkańcy sołectwa „dokładającego się” do takiego przedsięwzięcia. Podobne rozwiązania mogą dotyczyć również innych wspólnych inwestycji. Można i warto więc z tej możliwości skorzystać. Jednakże mogą o tym decydować tylko zebrania wiejskie sołectw. Wójt ani sołtys nie mają prawa w żaden sposób im tego narzucić.

Zarówno gmina, jak i sołectwo, uruchamiając fundusz sołecki, muszą sprostać kilku wymogom ustawowym. Nie jest to jednak specjalnie skomplikowane ani uciążliwe. Nie wymaga również zatrudniania dodatkowych pracowników w urzędzie gminy. To tylko szkodliwy mit krępujący aktywność i uprawnienia mieszkańców sołectw. Należy pamiętać, że fundusz sołecki jest częścią budżetu gminy i rządzi się tymi samymi zasadami ogólnymi co finanse gminne. Inicjatywy sołeckie są więc tymi samymi przedsięwzięciami, które gmina wykonuje jako zadania własne, mniejszy jest tylko ich zakres i koszt.

■ Opłacalny wysiłek

Prawdą jest natomiast, że dobre funkcjonowanie funduszu wymaga nieco wysiłku. Aby jego realizacja przebiegała gładko, nie wystarczy bowiem uchwalenie zgody przez radę. Urząd, wójt i sołtysi powinni się zaangażować i współpracować, aby potencjalne niepowodzenia, związane ze sprostaniem wymogom formalnym, nie zniechęciły żadnej z tych trzech stron do dalszych działań. Fundusz sołecki i jego zalety można więc i warto przybliżyć mieszkańcom na szkoleniach, spotkaniach, imprezach sołeckich i gminnych w formie ulotek, plakatów, portali internetowych lub dyskusji na forach internetowych. Paleta możliwości dla takiej komunikacji jest dość szeroka, a można przecież skorzystać z połączenia kilku form.

Korzyścią obywatelską jest konieczność uczenia się funduszu sołeckiego na każdym poziomie zaangażowania zwłaszcza po to, by

Fundusz sołecki – LEKSYKON

unikac błędów formalnych we wnioskach. Konsekwencją mogą być nie tylko uciążliwe korekty, ale i przepadek środków z funduszu na jeden rok budżetowy.

Niewątpliwym pożytkiem zarówno dla mieszkańców wsi, jak i władz gminy, jest edukacja w zakresie finansów publicznych. Mieszkańcy, którzy będą uczestniczyć w dobrze zaplanowanych szkoleniach i uchwalaniu wniosków na kolejne lata, nauczą się niejako przy okazji, jakimi prawami rządzą się finanse gminy. Dowiedzą się więc, na co można przeznaczać budżet gminy, które zadania są jej zadaniami własnymi, dlaczego nie można sfinansować zadań, które nimi nie są, dlaczego nie wolno i nie warto zaniżać szacunku kosztów i czym to skutkuje itd. Tak wyedukowani mieszkańcy nie będą w kolejnych latach występować z nierealnymi żądaniem wobec wójta ani z niesprawiedliwą i bezpodstawną krytyką, ponieważ będą świadomi ograniczeń, którymi rządzą się finanse publiczne, w tym budżet gminy i fundusz sołecki. Można przypuszczać, że wiedza ta i własne doświadczenie pozwoli im później wspierać wójta w trudnych decyzjach.

Od sołtysów też dużo zależy. Wielu z nich narzeka na brak zainteresowania mieszkańców zebraniem wiejskim, na którym ma być uchwalany wniosek o przeznaczeniu kwoty przysługującej sołectwu z funduszu. Ale czy przywiązują wagę do właściwego zachęcania mieszkańców, aby świadomie i odpowiedzialnie uczestniczyli w zebraniu? Ważne jest przecież to, jakie informacje na ten temat im się przekazuje i jak się to robi. Nie wystarczy wywiesić na tablicy ogłoszeń przy domu sołtysa notatki o tym, kiedy i gdzie odbędzie się takie zebranie i co będzie jego tematem. To nie jest skuteczna zachęta.

Zawiadomienia powinny być rozmieszczone w najbardziej uczęszczanych miejscach wsi, na przykład na przystanku autobusowym, w szkole, przychodni, na drzwiach sklepu itp., nawet przeczytane z ambony, przesłane mieszkańcom SMS-ami, zamieszczone na witrynie internetowej sołectwa i gminy. Powinny mieć atrakcyjną formę graficzną, by przyciągnąć wzrok, a także informować, jaka kwota

przysługuje sołectwu do rozdysponowania i że to właśnie mieszkańcy będą władni wskazać, na co ma być wydatkowana.

Właściwe zebranie wiejskie, na którym ma być już uchwalony wniosek, można poprzedzić spotkaniami informacyjnymi odnoszącymi się do istoty funduszu sołeckiego i jego głównych zasad. Powinny one być adresowane nie tylko do innych liderów wiejskich, ale i do wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Dobrze by było, aby pomogła w tym gmina, szkoląc wcześniej sołtysów i rady sołeckie, a także przysyłając do pomocy pracownika urzędu gminy, który ma rzetelną wiedzę o funduszu. Na takich szkoleniach powinno się informować wyczerpująco, na co można przeznaczyć fundusz sołecki, a jakie cele są wykluczone. Często bowiem mieszkańcom wydaje się, że lepiej na przykład niż na budowę oświetlenia ulicznego albo ogólnodostępnego parkingu przy drodze gminnej przebiegającej przez wieś przeznaczyć fundusz na remont parkanu wokół cmentarza rzymskokatolickiego, wycieczkę do Wieliczki, święto OSP, zakup firanek do remizy strażackiej itp. Gdyby wiedzieli, że z funduszu jako części budżetu gminy można finansować tylko zadania własne gminy, i potrafili odróżnić, które z nich należą do innych podmiotów (tj. do OSP, parafii itd.), nie zgłaszałiby takich pomysłów. Dzięki zrozumieniu, że ograniczeniem są przepisy, a nie zła wola sołtysa czy wójta, można uniknąć żalu, pretensji i niezadowolenia, a przynajmniej znacznie ograniczyć ich obszar.

■ Wniosek to podstawa

Warto też uświadomić mieszkańcom, jakie są inne formalne wymogi, które musi spełnić prawidłowy wniosek sołectwa. Wnioskodawcy muszą wiedzieć, że na przykład nie wolno zaniżyć kwoty danego przedsięwzięcia, licząc na to, że wójt zaakceptuje taki kosztorys, bo to grozi odrzuceniem wniosku przez wójta, a w skrajnie niekorzystnej sytuacji przypadkiem kwoty przysługującej sołectwu na dany rok budżetowy. Może się tak zdarzyć na przykład wówczas, gdy termin wynikający ze statutu sołectwa na zwołanie zebrania wiejskiego, które ma ponownie uchwalić poprawny wniosek, będzie wymagać

Fundusz sołecki – LEKSYKON

upływu minimum siedmiu dni od jego ogłoszenia. Termin maksymalny na złożenie przez sołectwo ponownego bezbłędneho wniosku, wynikający z art. 5 ust. 8 ustawy, to bowiem także siedem dni. Sołectwu nie wystarczy więc czasu na skorygowanie wniosku.

Na marginesie warto podpowiedzieć radom gmin, że powinny przyrzec się statutom sołectw (w przeszłości przez siebie uchwalonym) pod kątem ich ewentualnej zmiany, aby sołectwa mogły w pełni korzystać z możliwości, które daje im ustawa o funduszu sołeckim, zamiast tracić czas na rozwiązywanie podobnych formalnych problemów.

Na szkoleniach warto też uświadomić mieszkańcom, że zmiana przedsięwzięcia w trakcie roku budżetowego nie może być podyktowana kaprysem, lecz powinna wynikać z chęci wykorzystania ewentualnych oszczędności powstałych w wyniku tańszej realizacji albo z innych przyczyn, na przykład technicznych przeszkód w zrealizowaniu przedsięwzięć ujętych we wniosku. Nie zawsze taka zmiana jest też możliwa, chociażby w sytuacji, gdy gmina poczyniła już kroki prawne, przykładowo zawarła umowę z wykonawcą lub usługodawcą, nabyła jakieś usługi lub materiały budowlane, sprzęt itp.

Pożądane jest upowszechnianie przykładów najlepszych przedsięwzięć. Nic tak nie inspiruje jak konkretny, pomyślnie zakończony przykład dobrej praktyki. Warto więc podjąć współpracę z gminami, które już od dawna korzystają z funduszu, zorganizować do nich wyjazdy studyjne, posłuchać, co sołtysi i wójtowie mają do powiedzenia o swoich doświadczeniach i rezultatach.

■ Początek sukcesu

Sołtys powinien też odpowiednio przygotować zebranie wiejskie, które będzie uchwalało wniossek. Musi ono być prawomocne, a więc zwołane zgodnie z przepisem w statucie sołectwa. Musi być kworum, jeśli to wynika ze statutu. I co najistotniejsze, zebranie może być prowadzone tylko przez uprawnioną osobę, czyli jak wynika z postanowień statutu sołectwa, z reguły tylko przez sołtysa albo, gdy

on nie może tego uczynić, przez najstarszego członka rady sołeckiej lub wybranego przez zebranie (o ile wynika to z postanowień statutu sołectwa). Niedopuszczalne są sytuacje, kiedy w wyniku kłótni wkracza do akcji jakaś grupa albo osoba nieuprawniona, a bywa, że nawet ktoś spoza sołectwa przejmuje nieuprawnione przewodniczenie zebraniu. Uchwały podjęte przez takie zgromadzenie (nie będzie to z punktu widzenia prawa zebranie wiejskie) nie będą bowiem prawnomocne.

Sołtys musi też wiedzieć, że pod głosowanie może poddać tylko przedsięwzięcia, które zostaną formalnie zgłoszone przez podmioty uprawnione do tak zwanej inicjatywy. Zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy o funduszu sołeckim oznacza to, że można przegłosować tylko przedsięwzięcie zgłoszone przez sołtysa, radę sołecką (całą) albo przez minimum 15 pełnoletnich mieszkańców. Nie wolno poddawać pod głosowanie pomysłu, który został zgłoszony przez byłego sołtysa, przez dowolnego mieszkańca ani przez grupę liczącą mniej niż 15 dorosłych mieszkańców!

Dobrze przygotowany sołtys powinien też na początku zebrania precyzyjnie określić jego zasady. Na przykład: jedna osoba może zabrać głos maksymalnie trzy razy, wypowiedź ma określony limit czasowy itp. Mogą to być określone reguły porządkowe, stanowiące, że uczestnicy dyskusji sobie nie przeszkadzają, nie przerywają wypowiedzi innych osób i wzajemnie się nie krytykują, na początku zebrania wyłączają telefony komórkowe i nie palą w jego trakcie papierosów. Wszyscy zaś podpisują po wejściu na salę listę obecności (musi być uprzednio przygotowana, a nie tworzona na kolanie przez dopisywanie się do niej kolejnych przybyłych), bo może się okazać, zwłaszcza w kilkutyśięcznych wsiach, że na zebraniu pojawi się osoba nieuprawniona albo cała grupa niemająca prawa do głosowania, co uczyni zebranie nieważnym.

Ustalenie i przyjęcie przez salę takich prostych reguł pozwoli sołtysowi sprawnie przeprowadzić zebranie i zapobiec chaosowi, który zawsze może się pojawić, gdyż w każdej grupie znajdzie się mal-kontent, niepoprawny krytykant albo po prostu osoba, która musi się

Fundusz sołecki – LEKSYKON

wygadać. W czarnym scenariuszu zabierze to wszystkim cenny czas i zebranie ugrzęźnie w jałowej dyskusji, zniechęceni tym mogą opuścić salę, zabraknie kworum i nie będzie można podjąć prawomocnie uchwały.

Zebranie musi być też protokołowane. W tym celu musi być powołana komisja uchwał i wniosków, podpisana lista obecności uprawnionych, bo nie wystarczy samo wybranie do realizacji danego przedsięwzięcia lub przedsięwzięć. Zebranie musi też podjąć uchwałę (podpisaną przez prowadzącego zebranie i protokolanta) i umieścić ją w sporządzonym protokole.

Solidnie przygotowane oraz sprawnie przeprowadzone zebranie wiejskie to początek wielu sukcesów i satysfakcji związanych z funduszami sołeckimi.

Joanna Iwanicka – dziennikarka i publicystka, redaktor naczelna „Gazety Sołeckiej”.

Ireneusz Niewiarowski

Źródło odnowy wsi

Warto inwestować w wieś, bo pieniądze tam przekazane tworzą znacznie więcej niż tylko dobra materialne i najszybciej obrastają w nowe wartości.

Czym są fundusze sołeckie z perspektywy prawie dziewięciu lat ich funkcjonowania? Co za ich sprawą zmieniło się w krajobrazie polskiej wsi oraz mentalności jej mieszkańców? Jakie wnioski powinniśmy wyciągnąć z dotychczasowych doświadczeń?

Fundusze sołeckie stały się bez wątpienia bodźcem ogromnych przeobrażeń. Świadczą o tym aktualne statystyki. Do funduszy przekonało się 1510 gmin. Tylko w 2017 roku fundusze sołeckie posłużą do sfinansowania bądź współfinansowania różnorodnych przedsięwzięć w ponad 27 tysiącach polskich wsi. To nie są działania jednorazowe, lecz proces, który trwa, wzbogacany z roku na rok o kolejne dokonania i doświadczenia.

■ Trochę historii

Ustawa o funduszach sołeckich została przyjęta przez obie izby parlamentu na początku 2009 roku z inicjatywy rządu. Była pokłosiem wielu lat konsekwentnych działań Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów i współpracujących z nim parlamentarzystów. W 2001 roku jako prezes KSS proponowałem stworzenie funduszu celowego. Pięć lat później posłowie Platformy Obywatelskiej wspólnie ze stowarzyszeniami sołtysów wypracowali projekt, który zgłosiłem w imieniu Zarządu Głównego KSS. W 2008 roku przedstawiłem koncepcję funduszu ówczesnemu ministrowi spraw wewnętrznych i administracji, wicepremierowi Grzegorzowi Schetynie. Wicepremier niebawem powołał zespół, który pod kierownictwem sekretarza stanu w MSWiA Tomasza Siemoniaka zajął się przygotowaniem

Fundusz sołecki – LEKSYKON

stosownego projektu. Już w pierwszym roku uchwalenia ustawy połowa gmin w Polsce wyraziła zgodę na fundusze sołeckie na swoim terenie.

Idea powołania funduszy sołeckich nie jest skomplikowana. W ustawie zapisano, że mieszkańcy każdego sołectwa mogą decydować o przeznaczeniu kwot zarezerwowanych dla nich w budżecie gminnym. W uzasadnieniu podano, że ma to być metoda na trwałe ożywienie lokalnych społeczności, osiąganę dzięki oddolnym inicjatywom mieszkańców. Angażując się w przedsięwzięcia służące całym wspólnotom, to oni wezmą odpowiedzialność nie tylko za siebie, ale również za swoje otoczenie i swoją przyszłość. Wnioskodawca ustawy wiązał z tym przekonanie, że fundusze to właściwe i skuteczne narzędzie odnowy wsi.

■ Wzorce odnowy wsi

Skąd wiadomo, że taka idea jest realna i sprawdzi się właśnie dzięki funduszom? Udowadniały to realizowane wcześniej projekty odnowy wsi. Zapoczątkowano je w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku w Austrii i Niemczech. W 1997 roku zainteresowały się nimi organizacje pozarządowe w województwie opolskim, a liderem tych inicjatyw był późniejszy wojewoda opolski Ryszard Wilczyński. W tym roku obchodzimy zatem dwudziestolecie metody odnowy wsi w Polsce.

Opolszczyzna znalazła naśladowców w innych regionach Polski. Po 2000 roku opolskie wzorce na większą skalę zostały w pierwszej kolejności rozwinięte w województwie pomorskim. Doświadczenia opolskie i pomorskie oraz rozpoczęte w pierwszej dekadzie XX wieku również inne przedsięwzięcia zrodziły bardzo dużo przykładów pozytywnej mobilizacji społeczności wiejskich. Odnowa wsi okazała się skutecznym sposobem na marazm i patologie społeczne oraz pobudziła do aktywności wspólnoty wiejskie w tych rejonach kraju, które przez dziesięciolecia znajdowały się na marginesie głównych nurtów rozwoju. Na Opolszczyźnie po raz pierwszy zauważono, jak

duże korzyści przynoszą stosunkowo niewielkie zewnętrzne nakłady finansowe pozyskiwane w postaci różnego rodzaju konkursowych grantów. Pieniądze te przez aktywne i zapobiegliwe społeczności wiejskie zostały pomnożone niekiedy kilkukrotnie. Stawały się jedynie zaczynem pożytecznych działań na rzecz wspólnoty, których ostateczna wartość wzrastała dzięki pracy mieszkańców, darowiznom, dotacjom itp. Uznano zatem, bazując na tych doświadczeniach, że fundusze sołeckie mogą i powinny przełożyć się na podobne efekty. Uświadamiały inicjatorom ustawy, że obraz polskiej wsi mógłby być zupełnie inny, gdyby sołectwa miały większą samodzielność i dysponowały własnym funduszem.

Z wzorców opolskich i pomorskich korzystano pilotażowo przez dwa lata w powiecie nakielskim w województwie kujawsko-pomorskim. Sukcesem w gminie Nakło było między innymi utrzymanie przeznaczanej do likwidacji sześcioklasowej szkoły dla dzieci z sołectw Anieliny i Łódzia, przy znaczącym udziale powołanego tam Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Wsi Anieliny i Łódzia „Żakus”, które podjęło się prowadzenia placówki, uzyskując wsparcie z programu pilotażowego. Od tamtego momentu powstały w Polsce tysiące podobnych organizacji, które obecnie w znaczący sposób aktywizują i kształtują życie wiejskich wspólnot.

Tego, że warto inwestować w wieś, dowiodły również projekty działania „Odnowa i ochrona dziedzictwa kulturowego wsi”, realizowane w latach 2004–2006 w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”. W samej Wielkopolsce program ten przyniósł efekty w postaci 150 inwestycji, w ramach których powstało na wsiach kilkaset obiektów użyteczności publicznej: boisk, placów zabaw, odnowionych świetlic, miejsc pamięci, miejsc służących kultywowaniu tradycji i rozwojowi kultury. Wszystkie one stały się miejscem integracji mieszkańców i polem kolejnych pożytecznych inicjatyw.

Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów od wielu lat promuje metodę odnowy wsi. Poświęciliśmy temu tematowi wiele konferencji i debat

z udziałem najwybitniejszych ekspertów i trenerów. Drukowaliśmy poradniki przybliżające zagadnienia prawne i organizacyjne związane z odnową wsi, między innymi na łamach naszego miesięcznika „Gazeta Sołecka”. Analizowaniu i pogłębianiu tej problematyki służą nasze doroczne seminaria organizowane podczas Targów Gmina w Poznaniu czy w ramach konferencji „Wiejska Polska”, towarzyszących dorocznym Pielgrzymkom Sołtysów i Przedstawicieli Środowisk Wiejskich do Sanktuarium Maryjnego w Licheniu.

■ Jak kula śniegowa

W niniejszym leksykonie, wydany z inicjatywy Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów, pokazujemy, jak skutecznie mogą być pomnażane pieniądze przekazywane do dyspozycji mieszkańców wsi.

Na przykład w gminie Mirsk w województwie dolnośląskim mieszkańcy dwóch sołectw: Krobica oraz Orłowice połączyli siły oraz pieniądze z funduszu sołeckiego przy budowie placu sportowo-rekreacyjnego. Mieszkańcy obu wsi najpierw wspólnie porządkowali działkę pod inwestycję, między innymi karczowali drzewa i plantowali teren oraz zbudowali wiatę. W ramach funduszy sołeckich obu wsi (łącznie 35 tysięcy złotych) zakupiono drewno na wiatę oraz blachę na jej pokrycie, wykonano roboty ziemne, a także zamontowano słupy oświetleniowe z nowoczesnymi oprawami typu LED. Powstało boisko do siatkówki i zewnętrzna siłownia. Aktywnie wypoczywają tam dorośli i młodzież. Powstało też estetyczne miejsce spotkań i festynów integrujących całą społeczność. Wartość inwestycji: ponad 118 tysięcy złotych, z czego dodatkowo 43 tysiące złotych „dołożyła” gmina Mirsk, a 30 tysięcy złotych samorząd województwa w ramach konkursu „Odnowa dolnośląskiej wsi”. Na prawie 10 procent wartości całego przedsięwzięcia wyceniono prace oraz inne świadczenia mieszkańców sołectw.

We wsi Kuropas, w gminie Nysa, fundusz sołecki w wysokości 9 tysięcy złotych umożliwił renowację zaniedbanego stawu. Przedsięwzięcie to, zrealizowane w dwa lata, wyceniono jednak na ponad

31 tysięcy złotych, gdyż ponad jedna trzecia jego wartości to prace mieszkańców oraz przekazane przez nich materiały, a drugie tyle – materiały i fundusze pozyskane w konkursach i od darczyńców.

W Dolinie Marczakowej w gminie Masłów mieszkańcy zdecydowali, że fundusz sołecki w 2016 i 2017 roku przeznaczą na wyposażenie wiejskiej świetlicy, której budowę zapoczątkował i w blisko 90 procentach sfinansował lokalny samorząd. Pieniądze z funduszu i praca mieszkańców wsi znacząco przyspieszyły zagospodarowanie obiektu. Obecnie świetlica tętni życiem, stając się miejscem spotkań i rekreacji wszystkich pokoleń. Współużytkownikiem jest niedawno reaktywowane Koło Gospodyń Wiejskich „Dolinianki”.

To tylko wybrane przykłady, kilka z wielu, które dowodzą, że tworzone czy współfinansowane z funduszy sołeckich obiekty powstają pod konkretne potrzeby, a sołeckie inicjatywy, jak tocząca się kula śniegowa, obrastają szybko kolejnymi przedsięwzięciami integrującymi mieszkańców i wzmacniającymi kapitał społeczny.

Praktyka udowadnia, że przewidywania inicjatorów ustawy o funduszu sołeckim były trafne. Ich idea sprawdza się wbrew przewidywaniom oponentów, których w początkowym okresie nie brakowało nawet wśród samorządowców. Nie ziściły się obawy, że fundusz wprowadzi dodatkowe obciążenie budżetów gmin albo spowoduje rozdrobnienie środków, które powinny być skoncentrowane na inwestycjach infrastrukturalnych. Zwiększyła się natomiast możliwość realizacji niewielkich, ale bardzo istotnych zadań samorządu wsi. Jednak uczestnicy zebrań wiejskich rozstrzygających o przeznaczeniu przydzielonych każdemu sołectwu funduszy muszą być świadomi wszelkich związanych z tym obowiązków i niezwykle skrupulatnie wypełniać swoje powinności oraz prawa. Fundusz sołecki to nie są „łatwe pieniądze”, lecz środki, które przecież wypracowała cała lokalna społeczność. Odpowiedzialność i rzetelność wszystkich ogniw – zebrania wiejskiego, sołtysa, urzędu gminy – związanych z realizacją przedsięwzięć sołeckich to podstawa wspólnego sukcesu.

■ W każdej gminie

Kilkaset gmin nie ma funduszu sołeckiego. Jednak mechanizm jego wdrażania jest związany z narzuconym radom gmin – tym, które go nie wyodrębniły – obowiązkiem corocznego rozpatrywania projektu stosownej uchwały. To sprawia, że nie ma samorządu, który może zignorować szanse, które się przed nim otwierają. W każdej z tych gmin o tym się dyskutuje, co roku rozpatrując argumenty za i przeciw, czyniąc chociażby teoretyczne bilanse zysków i strat. To dobra szkoła demokracji i wiedzy o zasadach funkcjonowania samorządu lokalnego, obowiązkach gminy oraz prawach mieszkańców i działaniu jednostek pomocniczych, jakimi są sołectwa.

Są też problemy i niedoskonałości, które również powinno się pokazywać i o których należy mówić, chociażby po to, aby uświadamiać potrzebę poszanowania demokratycznych reguł i wymogów ustawowych na każdym szczeblu procedowania spraw związanych z funduszami sołeckimi.

Dobre funkcjonowanie funduszu nie przychodzi bez wysiłku. Jednak wszędzie tam, gdzie fundusze sołeckie odnoszą sukcesy, doskonale widać systematyczną współpracę wójtów, burmistrzów, pracowników samorządowych z sołtysami i mieszkańcami wsi. Takie właściwe, szczerze zaangażowanie pozwala w zarodku usunąć to, co stwarza potencjalne niepowodzenia, co może zniechęcić którąś ze stron do kontynuowania współpracy. Dlatego nigdy dość okazji, aby fundusz sołecki oraz związane z nim możliwości objaśniać i upowszechniać. Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów czyni to nieprzerwanie na różne sposoby: organizując akcje szkoleniowe, upowszechniając przykłady dobrych praktyk w publikacjach książkowych i w „Gazecie Sołeckiej” oraz na naszych portalach internetowych. Inicjujemy również różnego rodzaju konkursy prezentujące najwartościowsze inicjatywy sołeckie. Jednym z najstarszych jest „Fundusz sołecki – najlepsza inicjatywa”, organizowany wspólnie przez KSS i samorząd województwa wielkopolskiego. Zachęcamy do podejmowania podobnych przedsięwzięć i służymy wszystkim zainteresowanym pomocą.

■ Korzystne dla wszystkich

Polska wieś wymaga takich inwestycji, jakie przez dziesiątki lat były realizowane w miastach. Fundusze sołeckie umożliwiają nadrobienie tych opóźnień. Dzięki temu wieś zmienia się na naszych oczach. Jej mieszkańcy stają się bardziej wymagający, a zarazem aktywniejsi. Sięgają po nowe wyzwania i nie boją się ich. W mojej ocenie fundusze sołeckie to skuteczny bodziec stymulujący lokalne inicjatywy oraz zmieniający nasze myślenie o tym, czym są finanse publiczne, jak powinniśmy nimi gospodarować, czym są demokracja i społeczeństwo obywatelskie.

Polskie samorządy tylko w 2016 roku na zadania realizowane przez sołectwa wydzieliły w swoich budżetach łącznie 425 milionów złotych. Jednak ostateczna wartość przedsięwzięć sołeckich, na które te pieniądze zostały przeznaczone, jest znacznie wyższa. Każdego roku składa się na to praca i różnego rodzaju świadczenia mieszkańców, pozyskane darowizny oraz dotacje. Niebagatelna jest też kwota, którą budżet państwa rekompensuje samorządom część poniesionych wydatków. Łączna suma takich zwrotów przekazanych tylko w roku 2017 za rok poprzedni sięga 130 milionów złotych. Można zatem powiedzieć, że wszyscy w pewnym zakresie partycypujemy finansowo w funduszach sołeckich. Ale należy również zauważyć, że wszyscy jesteśmy beneficjentami inicjowanych w ten sposób przemian. Dzięki funduszom sołeckim i powiązanim z nimi przedsięwzięciom wieś zmienia się również dla mieszkańców miast, którzy znajdują tam chociażby atrakcyjne warunki wypoczynku. Zachowuje i pielęgnuje swoją żywą kulturę i tradycję. Tworzy społeczeństwo obywatelskie i włącza do niego kolejne pokolenia.

Ireneusz Niewiarowski – działacz społeczny i samorządowy, prezes Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów, były poseł na Sejm i senator kilku kadencji.

Ryszard Jałoszyński

Realna szkoła współdziałania

27 tysięcy wspólnot wiejskich w całym kraju w 2017 roku przystąpiło do realizacji przedsięwzięć finansowanych bądź współfinansowanych z funduszy sołeckich.

Niektóre wsie wykonywały te zadania po raz pierwszy, inne mają już poważny dorobek i doświadczenia w tym zakresie. Katalog przedsięwzięć związanych z funduszami sołeckimi jest bardzo szeroki. Obejmuje m.in. drobne inwestycje z zakresu infrastruktury wsi, jak naprawy dróg, rowów, budowę chodników, parkingów, instalację bądź modernizację oświetlenia w przestrzeni publicznej. Dzięki środkom z funduszy sołeckich powstają elementy małej architektury: place zabaw, altany, budowane są obiekty sportowe i rekreacyjne – od wielofunkcyjnych kompleksów boisk po niewielkie siłownie plenerowe i place zabaw. Tworzone są składniki infrastruktury turystycznej: miejsca biwakowe, znaki oraz tablice informacyjne. Fundusze sołeckie pozwalają finansować powstawanie oraz remonty świetlic wiejskich, klubów, a także kupować ich wyposażenie. Ułatwiają organizowanie wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych, spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla mieszkańców. Wspierają projekty służące rozwojowi dzieci i młodzieży. Umożliwiają realizację przedsięwzięć pielęgnujących tradycje oraz dziedzictwo wsi, np.: popularyzację lokalnego folkloru, dorobku kulinarnego, zakładanie ekomuzeów, organizowanie wiosek tematycznych – a tym samym tworzenie podstaw do rozwoju turystyki i agroturystyki. To tylko szkic potencjalnych możliwości związanych z funduszami sołeckimi. Fundusze są zatem przydatnym narzędziem działań na rzecz szeroko rozumianej odnowy wsi i osiedli. Obszary związanych z tym przedsięwzięć muszą być oczywiście zgodne z zadaniami własnymi gminy, które precyzuje stosowna ustawa. Często jednak słyszymy pytanie: skąd się biorą pomysły na wykorzystanie funduszy sołeckich?

■ Odzwierciedlenie potrzeb mieszkańców

Ogólnie mówiąc, stanowią one odzwierciedlenie potrzeb mieszkańców sołectw, które są zgłaszane przez uprawnionych uczestników zebrań wiejskich, sołtysów, liderów działających na terenie wsi organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli grup nieformalnych. Przyjęcie ich w formie wniosku zebrania wiejskiego i przedstawienie wraz z kosztorysem do realizacji wójtowi bądź burmistrzowi wiąże się ze spełnieniem konkretnych, przewidzianych prawem warunków oraz terminów – ale to są tylko szczegóły formalno-prawne. Najważniejsza jest świadomość potrzeb wspólnoty sołeckiej i wypracowanie podyktowanych nią właściwych decyzji.

Jak zauważa prekursor odnowy wsi Ryszard Wilczyński, pod względem budzenia potrzeb ustanowienie funduszu sołeckiego było w Polsce przełomem. *Konieczność wypełnienia wniosku o środki funduszu propozycjami jego wykorzystania odblokowała ludzi – zaczęli świadomie chcieć czegoś nowego. A to konieczny warunek zmiany. Używanie funduszu sołeckiego ma największy sens, gdy będzie celowe, czyli podporządkowane określonej wizji funkcjonowania wsi – priorytetom dobranym z namysłem¹.*

Przebudowy obejmującej wiele aspektów funkcjonowania wspólnoty sołeckiej nie osiąga się pojedynczymi zmianami. Niezbędne jest zaplanowanie pasma takich przeobrażeń wychodzących naprzeciw potrzebom mieszkańców. Na tym właśnie polega strategia odnowy wsi. Jak każda dobra strategia, powinna ona uwzględniać potencjał posiadanych zasobów, uwzględnianych z myślą o zaplanowanych korzyściach.

■ Strategia na jednej karce

Wypracowanie strategii korzystnej dla konkretnego sołectwa nie jest trudne, ale wymaga nieco przygotowania. Ludzie często nawet nie

¹ R. Wilczyński, *Fundusz sołecki – owoc i droga odnowy wsi*, [w:] *Fundusz sołecki – poradnik*, Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów oraz Instytut Obywatelski, Konin – Warszawa 2016, str. 8.

Fundusz sołecki – LEKSYKON

uświadamiają sobie faktu, że to, o czym rozmawiali ze sobą podczas spotkania integracyjnego czy na zebraniu wiejskim, było już zaczątkiem strategii odnowy wsi.

Warto zwracać na to uwagę, bo niektóre pomysły mogą się przydać, gdy wspólnota podejmie się realizacji konkretnego projektu, który będzie miał szanse na dotację w konkursie grantowym. Potrzebni są inicjatorzy takich spotkań i rozmów oraz ci, którzy przedstawiają propozycje przedsięwzięć służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Na tym polega m.in. polega funkcja społecznych przewodników wsi, jakimi na co dzień są sołtysi. W sukurs często przychodzą im liderzy lokalnych organizacji pozarządowych czy grup nieformalnych.

Wszyscy oni mogą liczyć m.in. na pomoc stowarzyszeń sołtysów, które od lat uczestniczą aktywnie w projektach związanych z promowaniem funduszy sołeckich i zajmują się upowszechnianiem najlepszych modeli zarządzania nimi. Tego na przykład, jak skutecznie korzystać z tego źródła finansowania oraz jak prawidłowo od podstaw przygotowywać plany rozwoju wsi konieczne do pozyskania pieniędzy na realizację lokalnych przedsięwzięć, dowiadywali się sołtysi i liderzy wiejscy uczestniczący w warsztatach organizowanych w ramach projektu pod nazwą „Fundusz sołecki w działaniu”. Jego realizacji podjęło się Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów, otrzymując na ten cel dofinansowanie w ramach programu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Jednym z partnerów tego przedsięwzięcia było Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów.

Pod egidą stowarzyszenia zorganizowano pilotażowe zajęcia warsztatowe w gminach Skulsk i Kłodawa, które rozpoczęły we wrześniu 2014 r. i trwały ponad pół roku, obejmując serię sześciorga zajęć dla 15-osobowych zespołów sołeckich. Uczestniczyli w nich sołtysi, członkowie rad sołeckich, lokalni liderzy. Podczas zajęć rozmawiano m.in. o sposobach porozumiewania się, o tym, jak należy dyskutować o sprawach publicznych. Podejmowano się określenia standardów prowadzenia zebrań wiejskich oraz innych publicznych spotkań oraz sporządzania raportów dla mieszkańców, czyli tego, co jest podstawą funkcjonowania sołeckiej demokracji. Dyskutowano o wdrażaniu pla-

nowania strategicznego w sołectwie i formułowaniu kryteriów wyboru projektów do realizacji. Praktycznym przewodnikiem, który przyczynił się do odpowiedniego przygotowania uczestników do zajęć okazał się opracowany w ramach projektu poradnik pt. „Fundusz sołecki w działaniu”, który w klarowny sposób przybliża zagadnienia z zakresu zarządzania lokalną aktywnością i projektem. Kilka przeprowadzonych spotkań, porady eksperta, uporządkowanie pomysłów przyczyniło się do powstania wizji skrojonych na miarę konkretnego sołectwa. Uczestnicy warsztatów z sołectw Buszkowo Parcele, Buszkowo Wieś, Dębina, Krzykosy, Murowaniec, Trzciniac i Zbójno opracowali plany rozwoju swoich wsi. Określili w nich to, co jest ważne dla lokalnej społeczności: jej potrzeby, oczekiwane efekty zmian i strategiczne cele. Przedstawili również gotowe projekty przedsięwzięć proponowanych do sfinansowania z funduszu sołeckiego. Uczestnicy uświadomili sobie, że plan rozwoju wsi może być prostym dokumentem spisany nawet na jednej kartce papieru, ale liczy się nie tylko ta kartka, a przede wszystkim godziny spędzone na uzgodnieniu tego, co ma być w planie.

W Lokalnej Grupie Działania „Beskid Gorlicki”, której prezesuje Antoni Kaszyk, sołtys wsi Szalowa i Bieśnik w gminie Łużna, również uznano, że dobre chęci i zaufanie społeczne to za mało, aby skutecznie wypełniać funkcję lidera i animatora aktywności lokalnej, dlatego zorganizowano warsztaty i szkolenia adresowane do sołtysów i rad sołectkich z powiatu gorlickiego. Ich uczestnicy poznawali dogłębnie kompetencje jednostek samorządu terytorialnego, ćwiczyli formy zapisu dokumentów i pism urzędowych, uczyli się diagnozowania potrzeb i budowania partnerstwa lokalnego, finansowania przedsięwzięć, pisanie projektów i wniosków, zakładania organizacji pozarządowych oraz rozumienia ich znaczenia w rozwoju środowisk lokalnych. Trenowali pracę w zespole, definiowali, na czym polega rola lidera, skuteczne reprezentowanie interesów społecznych, mobilizowanie i organizowanie społeczności lokalnej do działania. W ramach projektu, podobnie jak w Wielkopolsce współfinansowanego z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, wydana została broszura pn. „Ściąga dla Sołtysa”, w której zamieszczone informacje niezbędne dla osób pełniących tę funkcję. Są to tylko przykłady na to, jak można i należy wspierać wię-

skich liderów. Podobne szkolenia i warsztaty z powodzeniem można zorganizować w każdej gminie.

■ Przewodnicy wsi

Fundusze sołeckie nie wiążą się – jak to się przeważnie sądzi – wyłącznie z wydawaniem pieniędzy, ale przede wszystkim z decydowaniem o wspólnych sprawach.

Czego oczekujemy od sołtysów oraz innych wiejskich liderów w procesie zarządzania funduszami sołeckimi, a jak swoje powinności w tym procesie postrzegają sami sołtysi oraz liderzy organizacji pozarządowych działających na wsi?

– Zadaniem sołtysa jest przede wszystkim integrowanie mieszkańców i zachęcenie ich do współzrządzenia – mówi sołtyska wsi Głuszyn Barbara Czachura, prezes Stowarzyszenia Sołtysów Województwa Wielkopolskiego. – Kiedy wszystkim chce się działać, jest znacznie łatwiej załatwić wiele spraw.

– Sołtysi potrafią być podporami lokalnych społeczności – odpowiada na podobne pytanie Stanisław Kaszyk, sołtys wsi Szalowa, a zarazem wiceprezes Małopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów. – To często od ich przedsiębiorczości oraz pomysłowości zależy, jak wiele spraw uda się załatwić. Fundusze sołeckie, jakimi dysponują, nie są wystarczające, by zaspokoić wszystkie potrzeby na wsi. Wielu sołtysów potrafi jednak znaleźć sponsorów czy zorganizować pomoc sąsiadów, dzięki czemu mimo wszystko udaje się przygotować nowy chodnik albo zbudować plac zabaw. Liderzy wiejscy pośredniczą między gminą a mieszkańcami. Dzięki nim na wyższych szczeblach często zapadają decyzje mające kluczowe znaczenie dla lokalnych społeczności. Ta społeczność reprezentowana jest przez sołtysów i to do nich zgłasza swoje potrzeby. Dlatego właśnie sołtysi powinni dysponować odpowiednią wiedzą dotyczącą pozyskiwania środków zewnętrznych do finansowania inicjatyw lokalnych, umiejętnie motywować mieszkańców, mądrze pracować z grupą czy pisać projekty i zakładać organizacje pozarządowe.

Czego z kolei należy oczekiwać od mieszkańców, aby mądrze i odpowiedzialnie można było wykorzystywać publiczne pieniądze, jakimi są fundusze sołeckie?

– Wystarczy, żeby chcieli chcieć – odpowiada krótko prezes SSWW Barbara Czachura. – Pierwszym i najważniejszym krokiem jest uczestnictwo w zebraniach wiejskich. Mieszkańcy powinni się spotykać i rozmawiać o swoich potrzebach, o tym, co chcą zmienić w swoim otoczeniu. – Fundusze sołeckie natomiast są wstępem do tego, aby sięgać po inne środki, ponieważ zachęcają lokalne społeczności do działania, aktywizują je. Uczą też myślenia w kategoriach projektu, narzucają rygorystyczny styl pracy oparty na harmonogramie, a nie na improwizacji. Dlatego właśnie te sołectwa, które dobre radzą sobie z funduszami, dość sprawnie radzą sobie z zadaniami realizowanymi w ramach Wielkopolskiej Odnowy Wsi finansowanej ze środków samorządu naszego województwa.

■ Ważny jest przykład

Nic tak nie mobilizuje do wspólnej pracy, jak konkretyzacja zaakceptowanej przez społeczność wizji. Jedno efektywne działanie zachęca do udziału w kolejnych. Ankiety związane z przygotowaniem leksykonu dobrych praktyk funduszu sołeckiego nadsyłane do biura Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów zawierają liczne potwierdzenia tej zasady.

W sołectwie Rudunki w gminie Aleksandrow Kujawski niezwłocznie po zakończeniu remontu świetlicy wiejskiej, przeprowadzonego z udziałem funduszu sołeckiego przy znaczącym zaangażowaniu mieszkańców, własnym sumptem przystąpiono do zagospodarowania przyległego terenu. Jednocześnie rodziły się inicjatywy wykorzystania obiektu odpowiadające oczekiwaniom społeczności.

W miejscowości Zamarski w gminie Hażlach przy zagospodarowywaniu parku rekreacyjno-sportowego mieszkańcy przepracowali nieodpłatnie łącznie ponad 2150 godzin. Aby efekty tej pracy nie marniały, a park nie generował dodatkowych kosztów, wolontariusze dbają o właściwe jego wykorzystanie i wygląd.

Fundusz sołecki – LEKSYKON

W Spławiu w gminie Golina jeszcze przed przystąpieniem do zagospodarowania placu wiejskiego mieszkańcy mieli konkretny plan jego użytkowania. Zaowocowało to licznymi wydarzeniami integrującymi lokalną społeczność, z których jedno: „Kiermasz umiejętności, dziedzictwa i talentów” uzyskało I nagrodę w wielkopolskim regionalnym konkursie „Fundusz sołecki – najlepsza inicjatywa”. Zdobyte w ten sposób pieniądze wykorzystane zostaną przez mieszkańców Spławia na kolejne zaplanowane już wspólne działania.

Mieszkańcy Sumina koło Starogardu Gdańskiego, pomimo wielu potrzeb związanych z koniecznością poprawy stanu dróg wiejskich, część funduszu sołeckiego przypadającego ich miejscowości przeznaczają systematycznie na inicjatywy służące promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego. To podnosi atrakcyjność wsi oraz wspiera agroturystykę. Stymulowany taką strategią łańcuch przeobrażeń pozwolił urzeczywistnić wizję ekomuzeum wsi Sumin, którą stanowi sieć historycznych obiektów funkcjonujących w żywej wiejskiej przestrzeni.

■ Partnerstwo sołectwa i gminy

Często nawet zapewnienie niewielkiego pozafinansowego wkładu sołectwa w konkretnym przedsięwzięciu może pozytywnie ukształtować relacje pomiędzy przedstawicielami sołectwa i gminy oraz zachęcić mieszkańców do osobistego zaangażowania. Siegnijmy po przykłady zaprezentowane w niniejszym leksykonie.

Mieszkańcy Kuropatnik w gminie Strzelin przekonani o potrzebie budowy wiaty rekreacyjnej, zdecydowali o sfinansowaniu tej inwestycji z funduszu sołeckiego. Wybrali projekt solidnego obiektu, którego koszt przekraczał jednak kwotę przypadającą sołectwu. Gmina wyraziła zgodę na przydzielenie dodatkowych pieniędzy, natomiast mieszkańcy zwiększyli udział własny w formie wielu nieodpłatnie wykonanych prac. Był to impuls zapoczątkowujący kolejne etapy zagospodarowania przyległego terenu na podobnych partnerskich zasadach.

Projekt urządzenia placu przy remizo-świetlicy w Korytkowie Dużym w gminie Biłgoraj narodził się w 2011 roku. Realizowano go sukcesywnie przez kolejnych sześć lat. W przedsięwzięcie zaangażowały się lokalne stowarzyszenia, władze samorządowe gminy i mieszkańcy sołectwa, których osobisty wkład wyceniono na ponad 53 tysiące złotych. Partnerskie podejście wszystkich uczestników tej inicjatywy, zadecydowało o jej sukcesie.

Mieszkańcy, planując zadanie wieloletnie, zaufali samorządowi gminy, że w odległej perspektywie czasowej utrzyma swoją decyzję o wyodrębnieniu funduszu sołeckiego, i nie zawiedli się.

Fundusz sołecki jawi się zatem jako „pakiet startowy” – zauważa Ryszard Wilczyński – z którym proces rozwoju wsi można oddolnie rozpocząć i rozwijać. Jak uczy doświadczenie, odnowę wsi trzeba zacząć od pierwszego, integrującego projektu. Jego sukces pozwoli podejmować żmudne działania dla pokonania zapóźnień i powodowanych nimi ograniczeń. Zaspokajanie podstawowych oczekiwań społeczności lokalnej umożliwi przejście do etapu otwarcia się na otoczenie, dążenia do wyróżnienia się, poszukiwania pomysłu na wieś – kreowania własnej specyfiki i wyboru głównego projektu lub tematu koncentrującego i porządkującego aktywność².

Dzięki nowym projektom: inwestycjom, naprawom, remontom, imprezom itp., zmieniają się odczuwalnie warunki życia w wielu sołectwach. Ich mieszkańcy zyskują przy tym poczucie, że są częścią wspólnoty. Z kolei gminy, oprócz namacalnych efektów w postaci projektów zrealizowanych na ich terenie, uzyskują z budżetu państwa zwrot części wydatków poniesionych z puli funduszu sołeckiego. Bezcennym zyskiem obydwu stron jest aktywność i organizowanie się w ramach wspólnoty, bez których sołectwa – a tym samym całe gminy – nie mogłyby się rozwijać.

Odnowa wsi to ciągły proces, w którym sołectwa i gminy muszą sobie radzić z pojawiającymi się wyzwaniami. Fundusze sołeckie są ważnym instrumentem ułatwiającym mieszkańcom obszarów wiejskich włącznie się w nurty współczesnych przeobrażeń wsi. Krajowe Stowarzy-

2 Tamże, str. 9.

Fundusz sołecki – LEKSYKON

szenie Sołtysów, które monitoruje te procesy, stara się uzmysłwić ich uczestnikom, gminom, a także podmiotom zarządzającym funduszami europejskimi, że jednocześnie należy troszczyć się o to, co jest specyfiką wsi: jej krajobraz, dziedzictwo kulturowe, silne więzy pokoleniowe i społeczne.

Ryszard Jałoszyński – dziennikarz i publicysta, współpracownik Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów.

Leksykon dobrych praktyk

W tej części publikacji prezentujemy przykłady, które mają na celu przybliżenie zakresu możliwości, jakie społecznościom wiejskim daje fundusz sołecki.

Zamieszczone poniżej opisy przedsięwzięć realizowanych przez sołectwa w całej Polsce zostały opracowane na podstawie oryginalnych tekstów i zdjęć nadesłanych przez ich wykonawców. Przykłady pochodzą ze wszystkich województw. Zostały zebrane w formie odpowiedzi na ankietę przygotowaną i rozesłaną przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów. Ich ostateczny kształt wynika z konieczności uwzględnienia rygorów edytorskich i poligraficznych. Opracowanie redakcyjne dostarczonych opisów wymagało niekiedy bardzo dużych skrótów oraz rezygnacji z wielu wartościowych dygresji i uwag poczynionych przez sołtysów czy wypełniających ankietę urzędników samorządowych. Wszystkie w pełnym kształcie znalazły się w archiwach KSS i są przydatne na potrzeby związane z promocją funduszy sołeckich.

Zgłoszone przedsięwzięcia zostały uszeregowane w kilka grup tematycznych zaprezentowanych alfabetycznie, tworząc katalog najczęściej podejmowanych przedsięwzięć i dobrych praktyk funduszu sołeckiego. Mamy przekonanie, że wszyscy Czytelnicy znajdą w tych prezentacjach przydatną dla siebie wiedzę bądź inspirację.

■ Bardziej aktywni w Aniołowie

sołectwo Aniołowo | gmina Pasłęk | powiat elbląski | województwo warmińsko-mazurskie

Kreatywne zagospodarowanie dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie turystycznej atrakcyjności wioski tematycznej Aniołowo to zasadnicze cele projektu „Teraz bardziej aktywni”. Na jego realizację wspólnota Aniołowa otrzymała pieniądze z regionalnego Programu Odnowy Wsi. Gmina natomiast, która jest realizatorem projektu i rozlicza go finansowo, przydzieliła środki na wkład własny, będący uzupełnieniem kwoty z funduszu sołectkiego. W ramach projektu – głównie siłami mieszkańców – został uporządkowany i odrestaurowany park wiejski. Między innymi przywrócono sprawność starej ręcznej studni abisyńskiej. W sąsiedztwie powstał plac do gry w bule, zamontowano urządzenia siłowni oraz zjazdu linowego. Obok placu do gry mieszkańcy ustawili rzeźbione ławki, nawiązujące charakterem do wioski tematycznej. Wokół posadzono drzewa, trawę i rośliny ozdobne. Anielskie motywy i tematy są widoczne w przestrzeni publicznej wsi, inspirują uczestników plenerów artystycznych, są pretekstem do wydarzeń z udziałem mieszkańców i turystów.

Wartość projektu: 25 000 zł

Udział funduszu sołectkiego: 3 500 zł

Wkład własny sołectwa: 1 995 zł

Realizacja: 2016

■ Wieś z bogatą historią

sołectwo Bogunice | gmina Łyski | powiat rybnicki | województwo śląskie

Sołectwo Bogunice w 2016 roku obchodziło siedemsetlecie istnienia. Dla uczczenia tej rocznicy zaplanowano cykl różnorodnych imprez. Odbłyły się między innymi pokazy strażackie, turniej skata, festywny integracyjny. W centrum miejscowości ustawiono głąz z napisem upamiętniającym pierwszą wzmiankę o wsi. W budynku OSP urządzono wystawę starych zdjęć, przedmiotów i strojów. Władze gminy umożliwiły włączenie lokalnych przedsięwzięć do Programu Interreg VA, w ramach którego mieszkańcy gmin Łyski i Darkovice (Republika Czeska) uczestniczyli w różnych inicjatywach nawiązujących do siedemsetlecia wsi i mających na celu integrację obu społeczności. Dzieci z Łyskowic wspólnie z rówieśnikami z Czech bawiły się podczas międzynarodowego Dnia Dziecka. Obchody zakończyły się w lipcu 2016 roku dużą imprezą plenerową. Mieszkańcy wsi chętnie wykonywali różne prace związane z obchodami, w czym prym wiodli przedstawiciele stowarzyszeń i grup nieformalnych.

Koszt projektu: 98 616 zł

Realizacja: luty – lipiec 2016

Udział funduszu sołectkiego: 5 000 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy: bez wyceny

Inne środki – dotacje, sponsorzy: 93 616 zł

■ Bajkowy plener

sołectwo Dobrocin | gmina Dzierżoniów | powiat dzierzoniowski | województwo dolnośląskie

W Dobrocinie mieszkańcy zmieniają wygląd wsi, nadając przestrzeni publicznej niepowtarzalny charakter. Na podstawie trzech legend związanych z miejscowością opracowano ofertę wsi tematycznej „Dobrocin – wieś bajek i legend”. Od 2015 roku związane są z nią plenery rzeźbiarskie. Wielkogabarytowe rzeźby przedstawiające postaci z bajek i legend tworzą profesjonalni twórcy z całej Polski. Ich pracę można obserwować, co jest dodatkową atrakcją. Mieszkańcy natomiast dostarczają odpowiedniej wielkości i jakości drewno, przygotowują teren, zapewniają artystom noclegi i wyżywienie, a kiedy rzeźby już powstaną, przeprowadzają ich konserwację i montują je w odpowiednich miejscach. Plenerowi towarzyszą warsztaty rzeźbiarskie, w których biorą udział dzieci ze szkół podstawowych oraz przedszkolaki. Rzeźby są widoczne w przestrzeni wsi, dzięki czemu Dobrocin się wyróżnia i nabiera „bajkowego” charakteru. Projekt został nagrodzony w konkursie „Piękna Wieś Dolnośląska”.

Koszt projektu (w roku 2016): 35 570 zł

Realizacja: cyklicznie od 2015

Udział funduszu sołectkiego: 5 960 zł

Wkład własny sołectwa – praca wolontariuszy, materiały: 7 695 zł

Inne środki – dotacje, konkursy: 21 915 zł

■ Biskupizna pięknieje

sołectwo Domachowo | gmina Krobia | powiat gostyński | województwo wielkopolskie

Domachowo przynależy do mikroregionu etnograficznego obejmującego dawny teren parafii Krobia, której proboszczami byli przez lata biskupi poznańscy. Tutejsi Biskupianie i Biskupianki podkreślają swoją odrębność zwyczajami, tradycyjnym strojem, muzyką i śpiewem. Pomysł, aby w Domachowie uzewnętrznić te tradycje elementami wystroju wsi, spotkał się z akceptacją i zaangażowaniem mieszkańców. W pobliżu przykościelnego parkingu stanęły tablice informujące o historii i zabytkach okolic. Przy ulicach wjazdowych usytuowano barwne „witacze”, a przy świetlicy paradną bramę. W ramach Planu Odnowy Wsi zmodernizowano muszlę koncertową, gdzie prezentowany jest między innymi lokalny folklor. Z myślą o uczestnikach imprez i turystach wyremontowano parkingi. Opisany projekt został nagrodzony w ramach trzeciej edycji regionalnego konkursu „Pięknieje wielkopolska wieś”. Domachowo aspiruje do Sieci Najciekawszych Wsi w ramach projektu realizowanego przez Polską Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi.

Wartość projektu: 106 957 zł

Realizacja: 2013

Udział funduszu sołectkiego: 2 983 zł

Wkład własny sołectwa – praca wolontariuszy: 900 zł

Dotacje: 73 074 zł (z wkładem rzeczowym gminy Krobia: 27 035 zł)

■ Kaszubskie powitanie lata

sołectwo Leśno | gmina Brusy | powiat chojnicki | województwo pomorskie

„Zaborskie lato” to impreza plenerowa, której celem jest popularyzacja obrzędów związanych z tradycją nocy świętojańskiej. To ważny element polskiej kultury ludowej praktykowanej na Kaszubach. Podczas tej imprezy organizowane są różnego rodzaju warsztaty: kulinarne, haftu kaszubskiego, malarstwa na szkle oraz plecionkarstwa. Osoby, które prowadzą warsztaty, nie pobierają za to pieniędzy. Do głównych punktów obrzędowego programu należy kaszubskie „ścinanie głowy kani” oraz puszczanie wianków, poprzedzone konkursem na najpiękniejszy wianek. Spotkanie kończy się śpiewami kaszubskimi oraz biesiadą, podczas której degustowane są potrawy z warsztatów kulinarnych prowadzonych przez panie z Koła Gospodyń Wiejskich. Impreza odbywa się przy współpracy z Urzędem Miejskim w Brusach, który pomaga w jej promocji. Organizowana jest corocznie i już na stałe wpisała się w kalendarz imprez gminnych. Dzięki mobilizacji wszystkich mieszkańców i wniesionego przez nich wkładu własnego „Zaborskie lato” udaje się zorganizować przy niewielkim udziale środków z funduszu sołectkiego.

Wartość projektu (2016): 3 720 zł

Realizacja: cyklicznie od roku 2007

Udział funduszu sołectkiego: 220 zł

Wkład sołectwa – udział wolontariuszy: 2 000 zł

Inne środki – dotacja: 1 500 zł

■ Tworzą ekomuzeum

sołectwo Sumin | gmina Starogard Gdański | powiat starogardzki | województwo pomorskie

Mieszkańcy Sumina w 2016 roku na remonty i bieżące utrzymanie 25 kilometrów lokalnych dróg wykorzystali ponad 77 procent przekazanego im funduszu sołectkiego. Za drugą co do wielkości rubrykę wiejskich wydatków uznano działania związane z ochroną i utrwalaniem zasobów dziedzictwa kulturowego. W utrzymaniu dróg pomagają korzystający z nich rolnicy, poświęcając swój czas i sprzęt. Pielęgnacja kociewskich tradycji oraz dziedzictwa kulturowego to z kolei domena lokalnych stowarzyszeń, w tym Koła Gospodyń Wiejskich oraz OSP. Efekty tych starań widać chociażby w oznakowaniu przestrzeni wsi czy artystycznych prezentacjach towarzyszących corocznym dożynkom. Zgodnie z Planem Odnowy Wsi mieszkańcy sołectwa przystąpili do tworzenia Ekomuzeum wsi Sumin.

Wydatki z funduszu sołectkiego: 24 500 zł

Realizacja: 2016

W tym: na remonty i utrzymanie dróg: 19 000 zł

na ochronę dziedzictwa kulturowego: 3 800 zł

■ Wieś z jajem

sołectwo Żylce | gmina Rawicz | powiat rawicki | województwo wielkopolskie

Młodzi mieszkańcy Żylic przejawiają zainteresowanie lokalną historią, a starsi posiadają liczne pamiątki i chcą dzielić się wspomnieniami. Dlatego postanowiono stworzyć miejsce, które dałoby impuls do między-pokoleniowej integracji oraz umożliwiłoby prowadzenie działań odnoszących się do tradycji wsi i jej dziedzictwa. Przygotowano projekt, który polegał na przystosowaniu stodoły z 1884 roku. Zachowano oryginalny wygląd wnętrza budynku oraz klepisko. Instalację oświetlenia sfinansowano z dotacji, a dach odnowiono za pieniądze z funduszu sołectkiego. W stodole urządzono ekspozycję fotografii, narzędzi i pamiątek dotyczących historii wsi. Odbywają się tam też wystawy tematyczne i okolicznościowe oraz imprezy integracyjne nawiązujące do lokalnych tradycji. Ich uczestnikami są mieszkańcy wsi, którzy sami organizują sobie pracę. Ożywienie stodoły to część większego projektu „Żylce – wieś z jajem”, polegającego na zagospodarowaniu terenu wokół świetlicy.

Koszt przedsięwzięcia: 20 256 zł
Udział funduszu sołectkiego: 6 599 zł
Wkład sołectwa – materiały: 6 157 zł
Dotacja FRWP: 7 500 zł

Realizacja: 2015

■ Z tradycją w przyszłość

sołectwo Żywa Woda | gmina Jeleniewo | powiat suwalski | województwo podlaskie

Wiejskie dożynki to w przeświadczeniu mieszkańców Żywej Wody ważny i wart podtrzymywania element lokalnej tradycji. Dlatego sołeckie święto zbiorów ma tutaj bogatą oprawę, angażuje realizatorów i uczestników. Tradycja spleta się podczas takich wydarzeń z myśleniem o przyszłości, bowiem towarzyszące dożytkom wydarzenia i prezentacje służą również promocji idei odnowy wsi jako nowatorskiej koncepcji rozwoju obszarów wiejskich. Dożynki są okazją do zaprezentowania efektów pracy rolników, ale również dorobku lokalnych organizacji społecznych i ich osiągnięć artystycznych. To także doskonały sprawdzian ze współdziałania mieszkańców sołectwa, którzy są głównymi aktorami i animatorami tego święta.

Koszt przedsięwzięcia (w 2015 roku): 5 000 zł
Udział funduszu sołeckiego: 1 500 zł
Wkład sołectwa – pracą mieszkańców: 1 000 zł
Inne środki – sponsorzy, dotacje: 2 500 zł

Realizacja: 2015

■ Spotkania z ekologią

sołectwo Kadłub | gmina Strzelce Opolskie | powiat strzelecki | województwo opolskie

„Plac spotkań z ekologią” we wsi Kadłub łączy wiele elementów w harmonijną całość, znaczącą pod względem estetycznym, funkcjonalnym, przyrodniczym i kulturowym. Usytuowany naprzeciwko szkoły podstawowej, Domu Strażaka i terenu rekreacyjno-sportowego plac jest ważnym elementem krajobrazu wsi. Od strony drogi przy placu wybudowano parking i zainstalowano stojaki na rowery. W pobliżu stoi altana oraz palenisko otoczone ławeczkami. Aby zachować wiejski charakter miejsca, mieszkańcy zadbali o odpowiedni dobór roślinności. Rosną tam jabłonie, krzewy owocowe, malwy, które w kompozycji z łąką kwiatną tworzą swojski klimat. Pamiętano o budkach dla szpaków, hotelu dla owadów oraz skalniku dla płazów. Ze względu na edukacyjny charakter placu znajdują się na nim również tablice informujące o roślinach i zwierzętach, które można spotkać w okolicy. Plac jest ogólnodostępny i korzystają z niego wszyscy mieszkańcy oraz turyści, którzy odwiedzają Kadłub.

Wartość projektu: 89 600 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectkiego: 29 600 zł

Wkład własny sołectwa – praca wolontariuszy: 12 000 zł

Inne środki – sponsorzy, dotacje: 48 000 zł

■ Kwietne rabaty w centrum wsi

sołectwo Osiek | gmina Lubsko | powiat żarski | województwo lubuskie

Budowę rabat w centrum Osieka zainicjowano z dwóch zasadniczych powodów: jako pomysł na integrację społeczności sołectwa i po to, by wspólną pracą poprawić wygląd wsi. Projekty rabat kwiatowych, dobór roślin oraz wszystkie prace zostały wykonane przez mieszkańców sołectwa Osiek. Ich zaangażowanie w realizację przedsięwzięcia przerosło wszelkie oczekiwania pomysłodawców. To zachęciło społeczność do kolejnych inicjatyw wpływających na estetykę wsi. Mieszkańcy przystąpili do budowy ogólnodostępnej drewnianej altany, będącej obok odnowionej świetlicy wiejskiej kolejnym miejscem spotkań mieszkańców Osieka.

Wartość przedsięwzięcia: 4 600 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectwianego: 3 000 zł

Udział sołectwa – praca mieszkańców: 1 600 zł

■ Gościnnie w Potarzycy

sołectwo Potarzyca | gmina Krobia | powiat gostyński | województwo wielkopolskie

Mieszkańcy sołectwa uznają, że zasada gościnności obowiązuje nie tylko w domach, dlatego zagospodarowane przez nich miejsce aktywności sportowej i rekreacyjnej nazwano „Gościniec w Potarzycy”. Zrealizowany pomysł został nagrodzony w regionalnym konkursie „Pięknieje wielkopolska wieś” i zapoczątkował pasmo inicjatyw angażujących całą wspólnotę. Wyremontowano między innymi świetlicę wiejską z zapleczem kuchennym, zagospodarowano przyległy teren. Organizowane tam imprezy promują tradycje Biskupiańskiego Szlaku Kulinarnego, które kultywują członkinie Koła Gospodyń Wiejskich. W kolejnym etapie projektu z pomocą samorządu gminy urządzono boisko do koszykówki i zorganizowano szereg wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych. Finałem był rodzinny piknik sportowy, podczas którego odbył się dziecięcy turniej wsi. Najmłodszy mieszkańcy uczestniczyli również w warsztatach, prelekcjach i przedsięwzięciach ekologicznych, między innymi promujących pszczelarstwo, których efektem jest również usytuowany w gościńcu hotelik dla owadów. Posadzono lipę i inne pożytki pszczele. Mieszkańcy wykonywali prace porządkowe, pomagali przy budowie boiska oraz urządzaniu zieleni i organizacji pikniku.

Wartość przedsięwzięcia: 82 679 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectkiego: 11 862 zł

Wkład sołectwa – praca i sprzęt mieszkańców: 9 970 zł

Dotacje gminy i województwa: 60 847 zł

■ Równo przy ulicy Poprzecznej

sołectwo Sycewice | gmina Kobylnica | powiat słupski | województwo pomorskie

Mieszkańcy Sycewic w ramach funduszu sołectkiego złożyli wniosek, aby wymienić całkowicie zużytą nawierzchnię chodnika, ponieważ jej częściowe naprawy stały się nieuzasadnione ekonomicznie. Po wykonaniu kosztorysu inwestorskiego na cały odcinek chodnika okazało się jednak, że kwota, którą dysponuje sołectwo, jest za niska. Po konsultacjach przedstawicieli wspólnoty z władzami gminy zadanie zostało dofinansowane z lokalnego budżetu, aby można było wykonać je w całości. Realizacja tego projektu znacząco poprawiła wizerunek ulicy Poprzecznej w Sycewicach oraz usytuowanego przy niej osiedla. Zmotywowani tymi efektami mieszkańcy zadbali o przyuliczny pas zieleni. Posadzili krzewy oraz koszą systematycznie trawę. Zakupione w ramach tego samego przedsięwzięcia ławki zachęcają do odpoczynku i spotkania z sąsiadami. Inicjatywa przyczyniła się do poprawy wizerunku wsi oraz życia jej mieszkańców.

Wartość przedsięwzięcia: 51 153 zł
 Udział funduszu sołectkiego: 28 745 zł
 Wkład sołectwa: bez wyceny
 Dotacja z budżetu gminy: 22 408 zł

Realizacja: 2016

■ W otoczeniu zieleni

sołectwo Tłuściec | gmina Międzyrzec Podlaski | powiat białski | województwo lubelskie

Plac po byłej szkole w Tłuszcju jest położony w centrum wsi w sąsiedztwie ośrodka zdrowia, sklepu, punktu aptecznego i remizy. Mieszkańcy zdecydowali o jego zagospodarowaniu i urządzeniu w formie wielofunkcyjnego zielonego skweru. Usytuowano tam prosty i funkcjonalny plac zabaw dla dzieci oraz miejsce na ognisko. Posadzono drzewa i krzewy, wytyczono alejki oraz zamontowano urządzenia parkowe. W otoczeniu zieleni, z dala od zgiełku odbywają się tam imprezy plenerowe. Z ogródka korzystają również pacjenci przychodni i osoby towarzyszące im w trakcie oczekiwania na wizytę u lekarza. Mieszkańcy sołectwa wykonali roboty ziemne, urządzali zieleni, porządkowali teren. Uzupełnieniem przedsięwzięcia był zakup uniwersalnego pawilonu namiotowego o powierzchni 40 metrów kwadratowych i gazowego grilla, które są wykorzystywane podczas imprez i uroczystości na terenie wsi i całej gminy. Utrzymanie czystości i pielęgnację zieleni zlecono wykonawcy ze środków funduszu sołectwianego.

Koszt przedsięwzięcia: 22 556 zł

Realizacja: 2013

Udział funduszu sołectwianego: 18 806 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców: 3 750 zł

■ Dzień Miejscowości

sołectwo Bliskowice | gmina Annopol | powiat kraśnicki | województwo lubelskie

Niewielkie, zamieszkane przez 260 osób Bliskowice z funduszu sołectkiego korzystają od 2009 roku. Oddane do dyspozycji mieszkańców pieniądze, pomnażane pracą wolontariuszy, przeznaczono już między innymi na remont remizy OSP, boisko sportowe, plac zabaw dla dzieci, mały amfiteatr oraz miejsce na ognisko z ławeczkami. W 2015 roku z części funduszu sfinansowano organizację festynu rodzinnego, którego areną stały się wcześniej wykonane obiekty. W przygotowanie imprezy zaangażowały się stowarzyszenia działające we wsi: Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych i OSP. Na rodzinny festyn, który nazwano „Dniem Miejscowości”, przybyły całe rodziny, szczególnie dzięki licznym atrakcjom dla dzieci. Panie mogły wykazać się umiejętnościami kulinarnymi, uczestnicząc w konkursie na najsmaczniejsze ciasto z owocami, a rolnicy próbowali sił w zawodach manewrowania ciągnikiem z przyczepą. Społeczność jest zgodna, że fundusz sołectki przyczynił się do poprawy warunków życia.

Wartość projektu: 10 500 zł

Realizacja: 2015

Udział funduszu sołectkiego: 6 500 zł

Wkład własny sołectwa – praca mieszkańców, materiały: 1 500 zł

Inne środki – sponsorzy, dotacje: 2 500 zł

■ Piknik rodzinny

sołectwo Rogów | gmina Przykona | powiat turecki | województwo wielkopolskie

Fundusz sołecki umożliwił mieszkańcom Rogowa wyposażenie świetlicy, urządzenie boiska i placu zabaw, zakup sprzętu nagłaśniającego i stworzenie wygodnego miejsca do wspólnych spotkań plenerowych. Jedną z takich imprez – piknik rodzinny z okazji Dnia Dziecka – organizowana z powodzeniem od lat, zyskała nieformalny status imprezy gminnej, gromadząc społeczność Rogowa i okolicznych miejscowości. To okazja do rekreacji i dobrej zabawy dla całych rodzin. Dzieci mają do wyboru wiele atrakcji, konkursów i zajęć sportowych. Przez cały dzień czynny jest „park rozrywki”. Tradycyjnie rozgrywany jest turniej piłkarski, w którym rywalizują młodzieżowe zespoły z sąsiednich miejscowości. Oprócz nagród i upominków nie brakuje słodkości przyrządzonych przez mieszkańców. Degustacje kulinarne potraw przygotowanych według tradycyjnych receptur to ważny element piknikowego programu. Pikniki w Rogowie integrują mieszkańców, co ułatwia im współdziałanie przy realizacji kolejnych inicjatyw.

Koszt przedsięwzięcia (w roku 2016): 42 252 zł

Realizacja: od 2016

Udział funduszu sołeckiego: 37 252 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy: około 3 000 zł

Dotacje, konkursy: 5 000 zł

■ Sąsiedzki kiermasz talentów

sołectwo Sławie | gmina Golina | powiat koniński | województwo wielkopolskie

Zebranie Wiejskie w Sławiu najwięcej środków funduszu sołectkiego przeznacza na wyposażenie świetlicy i przebudowę sąsiadującego z nią placu. Miejsce to, odnowione w ramach programu „Aktywne Sławie”, było już areną wielu wydarzeń, ale najwięcej emocji wywołał „Kiermasz umiejętności, dziedzictwa i talentów”. Jego uczestnicy mogli zaprezentować swoje pasje oraz zdolności sąsiadom i gościom sołectwa. Kiermasz był częścią całodziennego festynu. Kilkanaście osób podjęło się przygotowania bogatej ekspozycji związanej z produkcją tutejszych gospodarstw, między innymi z hodowlą ślimaków i z pszczelarstwem. Podziwiano rękodzieło i prace plastyczne mieszkańców. Urządzono też wystawę dawnych narzędzi oraz sprzętu domowego. Zajadano się wyśmienitymi potrawami tradycyjnej kuchni. Wszyscy wystawcy otrzymali pamiątkowe dyplomy. Festyn zakończyła wspólna zabawa. Projekt zwyciężył w regionalnym konkursie „Fundusz sołectki – najlepsza inicjatywa”.

Koszty projektu: 9 800 zł

Realizacja: 2016 (sierpień)

Udział funduszu sołectkiego: 811 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt materiały: bez wyceny

Inne środki: 530 zł

■ Wspólnota z tradycjami

sołectwo Smulsko | gmina Przykona | powiat turecki | województwo wielkopolskie

Tradycją społeczności Smulska są wspólne rodzinne imprezy. W ich organizację włączają się młodzi i dorośli, co uczy odpowiedzialności za powierzone zadania oraz sąsiedzkiej współpracy. Ulubionym miejscem tych spotkań jest zagospodarowany przez mieszkańców zielony teren. Postawiono tam wiatę i grill oraz urządzono zadaszoną scenę. W 2016 roku odbył się tam piknik rodzinny połączony z obchodami Dnia Dziecka oraz pikniki organizowane na powitanie i na pożegnanie lata. Główne atrakcje tych wydarzeń (gry i zabawy, wieczory przy ognisku, pieczenie ziemniaków itp.) są adresowane do dzieci i młodzieży, spotykają się tam jednak wszyscy mieszkańcy. Wydarzeniem roku w Smulsku była uroczystość przygotowana w ramach obchodów 1050 rocznicy Chrztu Polski. Do jej organizacji sołectwo przystąpiło wspólnie z parafią pod wezwaniem Świętych Piotra i Pawła w Boleszczynie. W uroczystości połączonej z okolicznościowym odczytem uczestniczyło kilkuset mieszkańców sołectwa i okolicznych wiosek. Animatorem większości wydarzeń jest sołtys Ryszard Papierkowski we współpracy z OSP Smulsko, zespołem ludowym „Zgoda”, nieformalnym kołem gospodyń i pozostałymi mieszkańcami.

Koszty przedsięwzięć: 64 777 zł
Udział funduszu sołectkiego: 30 667 zł
Wkład sołectwa – praca, sprzęt: 6 560 zł
Sponsorzy, dotacje: 27 550 zł

Realizacja: 2016

■ Dorobek wspólnoty

sołectwo Brzeźówka | gmina Hażlach | powiat cieszyński | województwo śląskie

Miejsce wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców wsi Brzeźówka stworzono przez kilka lat, sukcesywnie wzbogacając je o nowe elementy i urządzenia. Powstał atrakcyjny kompleks, w którym dzieci mogą beztrudno i bezpiecznie spędzać czas na placu zabaw, a młodzież i dorośli poćwiczyć na siłowni zewnętrznej lub odpocząć na ławkach. W sąsiedztwie stworzono również infrastrukturę umożliwiającą organizowanie różnych imprez kulturalnych i rekreacyjnych. Postawiono tam między innymi ośmiokątną altanę z kręgiem grillowym, stojaki na rowery, wykonano chodniki oraz zainstalowano ławki. Całość przystroja klomb z kwiatami, a o potrzebie utrzymania porządku przypominają estetyczne kosze na śmieci. Budowę kompleksu zainicjowano w 2012 roku, wykorzystując pieniądze przypadające wsi Brzeźówka w ramach funduszu sołectwiego, środki zewnętrzne oraz zaangażowanie mieszkańców.

Wartość przedsięwzięć: 116 468 zł

Realizacja: 2012–2017

Udział funduszu sołectwiego: 92 702 zł

Wkład własny sołectwa – praca mieszkańców: bez wyceny

Inne środki – dotacje, konkursy: 23 766 zł

■ Przestrzeń dla wszystkich

sołectwo Korytków Duży | gmina Biłgoraj | powiat biłgorajski | województwo lubelskie

Zainicjowany w 2011 roku przez mieszkańców Korytkowa projekt zagospodarowania i urządzenia placu przy remizo-świetlicy realizowano sukcesywnie przez kolejne sześć lat. Przedsięwzięcie obejmowało między innymi: zakup działki, jej oczyszczenie, prace ziemne, instalację oświetlenia, budowę drewnianej sceny, budowę grilla, kominka, daszenia, ław, zaplecza kuchennego, sanitariatów, miejsca na ognisko, wyłożenie kostką placu, urządzenie trawników, budowę ogrodzenia. W przedsięwzięcie zaangażowało się wiele instytucji, lokalnych stowarzyszeń, władze samorządowe i mieszkańcy sołectwa. W efekcie społeczność zyskała przestrzeń publiczną o wysokim standardzie i wielu funkcjach. Organizowane są tam uroczystości plenerowe, rodzinne i firmowe, wydarzenia szkolne, imprezy i uroczystości o charakterze gminnym i regionalnym.

Wartość przedsięwzięcia: 179 788 zł

Realizacja: 2011–2017

Udział funduszu sołectkiego: 98 788 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, sprzęt i materiały: 53 000 zł

Inne środki – dotacje: 28 000 zł

■ Solidnie i po partnersku

sołectwo Kuropatniki | gmina Strzelin | powiat strzeliński | województwo dolnośląskie

Zebranie Wiejskie w Kuropatnikach zdecydowało o budowie wiaty rekreacyjnej i zarezerwowało na ten cel pieniądze z funduszu sołectkiego. Zaplanowano solidny obiekt o wymiarach 6 na 12 metrów, z balustradami, kryty blachodachówką, dlatego wspólnotowe pieniądze okazały się niewystarczające. Pomocy udzieliła gmina Strzelin, która zdecydowała o zwiększeniu wydatków na ten cel i zarezerwowała w budżecie odpowiednią kwotę. Konstrukcja powstała jesienią 2015 roku przy boisku wiejskim, a w kolejnym roku, przy aktywnym udziale wielu mieszkańców, zakończono wszystkie prace związane z tym przedsięwzięciem. Od tej pory wiaty służy całej wspólnotie, stając się ulubionym miejscem spotkań i różnego rodzaju imprez. Zapoczątkowało to dalsze zagospodarowanie przyległego terenu. W ocenie wszystkich uczestników przedsięwzięcia było ono wzorowym przykładem zaangażowania mieszkańców oraz efektywnej współpracy sołectwa i samorządu gminnego.

Wartość projektu: 22 005 zł

Realizacja: 2015–2016

Koszt przedsięwzięcia: 38 288 zł

Udział funduszu sołectkiego: 19 765 zł

Udział samorządu gminy: 13 412 zł

Wkład sołectwa: 5 110 zł

■ Budują i dbają

sołectwo Odonów | gmina Kazimierza Wielka | powiat kazimierski | województwo świętokrzyskie

Przedsięwzięcie „Elementy placu zabaw i boiska sportowego” w Odonowie zostało w całości sfinansowane ze środków z funduszu sołecznego. Mieszkańcy nie tylko pomagali przy tworzeniu placu zabaw i boiska, ale również obecnie dbają o ich stan, aby mogły służyć jak najdłużej. Teren jest w całości ogrodzony siatką, a przez to bezpieczny dla dzieci. Boisko piłkarskie ma nawierzchnię trawiastą, za bramkami ustawiono wysokie siatki zatrzymujące piłkę. Plac zabaw został wyposażony w atestowane urządzenia: huśtawki, zjeżdżalnię, huśtawkę wagową, siatkę do wspinaczki, piaskownicę. Ponadto znajduje się tam zadaszona altana z ławką i stołem. Przestronny teren zielony sprzyja spędzaniu wolnego czasu wspólnie przez całe rodziny. Boisko pozwala młodzieży na realizację sportowych pasji i sprzyja pozytywnej rywalizacji. Plac zabaw umożliwi rodzicom z małymi dziećmi znalezienie im bezpiecznej rozrywki w swojej miejscowości. Cały zespół obiektów jest obecnie wizytówką wsi Odonów.

Udział funduszu sołecznego: 10 646 zł

Realizacja: 2015

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt, materiały: bez wyceny

■ Centrum na każdą okazję

sołectwo Pogórze | gmina Biała | powiat prudnicki | województwo opolskie

W Centrum Integracji i Rekreacji w Pogórze organizowane są spotkania wszystkich organizacji społecznych funkcjonujących w sołectwie, obrady wiejskie, zebrania organizacyjne dotyczące realizacji lokalnych projektów, szkolenia, imprezy okolicznościowe i cykliczne, na przykład z okazji Dnia Dziecka czy Dnia Matki, a także rodzinne uroczystości. Pomieszczenia są ogólnodostępne, a za kwestie organizacyjne, utrzymanie porządku oraz udzielanie informacji o wydarzeniach odbywających się w świetlicy (również przez profil miejscowości na portalu społecznościowym) odpowiadają wolontariusze. Ze świetlicy można wyjść na wybrukowany teren, na którym stoją trzy altany wykorzystywane do organizacji imprez plenerowych (dożynek, festynów strażackich i wielu innych). W realizacji tego przedsięwzięcia zgodnie uczestniczyli aktywni mieszkańcy sołectwa. Niezwykle istotnym oddziaływaniem projektu jest kształtowanie postaw obywatelskich u dzieci i młodzieży oraz integracja międzypokoleniowa.

Wartość przedsięwzięcia: 212 302 zł

Realizacja: 2010–2017

Udział funduszu sołectkiego: 59 486 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt i materiały: 38 100 zł

Inne środki – dotacje, konkursy: 114 716 zł

■ Zabytek z nowym obliczem

sołectwo Szczepanek | gmina Strzelce Opolskie | powiat strzelecki | województwo opolskie

Staraniem mieszkańców wyremontowany został zabytkowy budynek, w którym obecnie mieszczą się: świetlica, sala komputerowa, sala gier, kuchnia, biblioteka, biuro sołtysa. Zadanie miało na celu stworzenie miejsca służącego integracji różnych pokoleń i rozwijaniu zainteresowań. Budynek zyskał nowe oblicze, a dzięki remontowi zmalały koszty eksploatacji. Odbywają się tam wszelkie okolicznościowe spotkania mieszkańców oraz warsztaty rękodzieła. Uaktywniła się grupa seniorów, którzy się spotykają, wspólnie gotują, uczą się obsługi komputera. Młodzi korzystają głównie z komputerowej pracowni Orange, sali gier i biblioteki. Wokół budynku posadzono krzewy, utwardzono miejsca postojowe i alejki spacerowe, ogrodzono teren, postawiono urządzenia siłowni oraz służące do zabaw dla dzieci. Dzięki społecznemu zaangażowaniu w remont oraz utrzymanie obiektu mieszkańcy czują się tam jak u siebie i mają ciągle nowe pomysły na ożywienie życia na wsi.

Wartość przedsięwzięcia: 128 130 zł

Realizacja: 2013–2017

Udział funduszu sołectkiego: 74 630 zł

Wkład sołectwa – praca i sprzęt mieszkańców: 7 500 zł

Inne środki – sponsorzy, dotacje: 46 000 zł

■ Rekreacja przy stawie

sołectwo Kuropas | gmina Korfantów | powiat nyski | województwo opolskie

Mieszkańcy miejscowości w latach w 2016–2017 jednogłośnie wykorzystali przydzielone im do dyspozycji środki z funduszu sołectkiego na rekultywację stawu. Celem zadania jest poprawienie estetyki terenu wokół stawu wiejskiego i przywrócenie mu dawnej świetności. Podjęto prace związane z oczyszczeniem stawu, jego pogłębieniem oraz uporządkowaniem otoczenia. W dalszych etapach przyległy teren zostanie przystosowany do celów rekreacyjnych i sportowych. Ma to być miejsce spotkań i aktywnego wypoczynku na łonie natury, służące wszystkim pokoleniom. Wytyczono miejsca pod ścieżki i ławki. Starannie przygotowano plan nasadzeń nowych drzew i krzewów, kierując się zasadą bioróżnorodności. Zgodnie z tą samą ideą przystąpiono do odbudowy populacji ryb w stawie. Zadanie jest realizowane przez mieszkańców wsi Kuropas.

Wartość projektu: 31 374 zł

Realizacja: 2016–2017

Udział funduszu sołectkiego: 17 000 zł

Udział sołectwa – prace i sprzęt: 10 375 zł

Inne środki – dotacje: 3 999 zł

■ Aula w plenerze

sołectwo Służewo | gmina Aleksandrów Kuj. | powiat aleksandrowski | woj. kujawsko-pomorskie

Mieszkańcy Służewa postanowili zagospodarować i ożywić dawny park dworski położony w centrum miejscowości nad brzegiem jeziora, budując w nim aulę plenerową. Uznano, że taki obiekt nie tylko przyczyni się do poprawy estetyki miejscowości, ale również stanie się miejscem integracji mieszkańców, a jego otoczenie – terenem rekreacji i wypoczynku. W pracę przy budowie auli i porządkowaniu parku zaangażowała się znaczna część społeczności Służewa, między innymi strażacy z OSP Służewo, członkowie Rady Sołeckiej i inni. Nawiązujące do dawnej tradycji festyny, dożynki, koncerty fortepianowe, występy zespołów artystycznych, spotkania towarzyskie – to tylko wybrane przykłady z długiej listy wydarzeń, których sceną stała się aula i jej otoczenie. Na co dzień jest to również ulubione miejsce spacerów i spotkań osób starszych i młodzieży.

Wartość przedsięwzięcia: 84 378 zł

Realizacja: 2012–2016

Udział funduszu sołeckiego: 84 358 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt, materiały: bez wyceny

■ Wiejski staw zakątkiem integracji

sołectwo Tereszewo | gmina Kurzętnik | powiat nowomiejski | woj. warmińsko-mazurskie

Na Zebraniu Wiejskim sołectwa Tereszewo podjęto decyzję o oczyszczeniu stawu oraz wybudowaniu altany, która stałaby się miejscem wypoczynku i relaksu. Większość prac i zakup urządzeń sfinansowano w ramach funduszu sołectwiego. Wiele elementów wykonali osobiście mieszkańcy Tereszewa. Nad stawem ustawiono ławeczki, lampy solarne, wykonano ogrodzenie i dokonano nasadzeń. Teren wokół stawu stał się zakątkiem integrującym lokalną społeczność. Wszystkie organizacje w Tereszewie wspólnie organizują tam imprezy dla dzieci i dorosłych: Dzień Matki, Dzień Dziecka, noc świętojańska, Piknik Rodzinny i wiele innych. Zagospodarowany teren pozwala na przygotowanie gier i zabaw dla najmłodszych i dorosłych. Odbývają się tam turnieje wędkarskie, ogniska i spotkania przy grillu. W realizację projektu włączyli się zarówno mieszkańcy wsi, jak i lokalne organizacje, w tym Koło Gospodyń Wiejskich i OSP.

Udział funduszu sołectwiego: 19 688 zł

Realizacja: 2011–2014

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, sprzęt i materiały: bez wyceny

■ Partnerstwo sołectwa i gminy

sołectwo Zalesie | gmina Brusy | powiat chojnicki | województwo pomorskie

Mieszkańcy Zalesia przy wsparciu samorządu miasta i gminy Brusy zagospodarowali na cele rekreacyjno-sportowe teren wokół wiejskiego stawu. Samorząd jako partner przedsięwzięcia wykupił grunt od prywatnego właściciela oraz zmodernizował zbiornik wodny, usuwając namuł, zabudowując wyrwy, umacniając skarpy. Mieszkańcy – własnym sumptem oraz wykorzystując środki z funduszu sołectkiego – zarybili staw, posadzili trawę i krzewy. Następnie zakupiono elementy nowego placu zabaw, ławeczki, kosze na śmieci oraz sprzęt do ćwiczeń. Obecnie teren ten jest miejscem integracji wielu pokoleń społeczeństwa sołectwa Zalesie. Organizowane są tam różne imprezy kulturalne i rekreacyjne, między innymi z okazji Dnia Dziecka, Festyn Jana, turnieje wędkarskie. Plac spełnia wiele funkcji rekreacyjnych, na przykład rodzice w czasie zabawy pociech mogą ćwiczyć na siłowni.

Koszt przedsięwzięcia: 29 000 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectkiego: 24 000 zł

Wkład sołectwa – praca i sprzęt wolontariuszy: 5 000 zł

■ Park w dobrych rękach

sołectwo Zamarski | gmina Hażlach | powiat cieszyński | województwo śląskie

Park rekreacyjno-sportowy w Zamarskach to miejsce, w którym każdy znajdzie coś dla siebie – dzieci mogą oddać się beztroskiej zabawie, a młodzież i dorośli poćwiczyć na siłowni, pograć w koszykówkę lub w szachy. Można też pospacerować wśród kwiatów i odpocząć na ławce. Park to także miejsce wielu wydarzeń oraz imprez kulturalnych. Jego budowa rozpoczęła się w 2012 roku. Była możliwa głównie dzięki środkom przekazanych wspólnie w ramach funduszu sołectkiego oraz dzięki zaangażowaniu mieszkańców, którzy łącznie przepracowali tam nieodpłatnie 2157 godzin. Teren wciąż jest porządkowany i pielęgnowany przez wolontariuszy. Park w Zamarskach, który powstał dzięki pomocy gminy, pracy mieszkańców oraz hojności sponsorów, zdobył I miejsce w konkursie „Piękna wieś województwa śląskiego” w 2014 roku w kategorii „Najlepsze przedsięwzięcie odnowy wsi”.

Koszt przedsięwzięcia: 197 022 zł

Realizacja: 2012–2017

Udział funduszu sołectkiego: 109 441 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, sprzęt i materiały: 33 842 zł

Inne środki – sponsorzy, dotacje: 53 738 zł

■ Rośnie potencjał

sołectwo Bilew | gmina Sędziejowice | powiat łaski | województwo łódzkie

Sołectwo Bilew, dzięki znajdującej się w nim świetlicy i remizie OSP, dysponuje bazą umożliwiającą organizowanie różnych imprez, które integrują mieszkańców. W ramach projektów zewnętrznych w sołectwie organizowane są na przykład półkolonie oraz inne formy edukacyjne i rekreacyjne dla dzieci. Doskonałym uzupełnieniem tego potencjału stał się plac zabaw zakupiony za pieniądze z funduszu sołectkiego. Mieszkańcy wsi zarówno uczestniczyli w pracach przygotowawczych, jak i decydowali o wyborze instalowanych urządzeń najbardziej odpowiednich dla ich pociech. Plac zabaw stał się bezpiecznym miejscem dla dzieci, umożliwiając aktywny wypoczynek oraz integrację rodzin. Przedsięwzięcie wpisuje się w długofalowy program zagospodarowania otoczenia. Jego wykonanie przyczynił się do integracji mieszkańców i zachęca do podejmowania kolejnych inicjatyw.

Wartość projektu: 14 975 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectkiego: 12 975 zł

Wkład własny sołectwa – praca mieszkańców: 2 000 zł

■ „Zielona Przystań”

sołectwo Berkowo | gmina Wydminy | powiat giżycki | województwo warmińsko-mazurskie

Rozbudowa placu zabaw w Berkowie była jednym z przedsięwzięć wypracowanych przez mieszkańców w ramach programu rewitalizacji wsi. Obejmowała ona dostawę elementów i montaż placu zabaw oraz prace związane z przygotowaniem terenu, które wykonali we własnym zakresie mieszkańcy sołectwa. Zestaw zainstalowany w Berkowie składa się z dwóch domków, trzech huśtawek, schodków, siatki, dwóch piaskownic, wspinalczki, mostka i zjeżdżalni. Plac nazwano „Zielona Przystań”, podobnie jak powołane rok wcześniej stowarzyszenie skupiające mieszkańców sołectwa. Za pośrednictwem stowarzyszenia lokalna społeczność uczestniczy w regionalnym programie „Wieś Warmii, Mazur i Powiśla miejscem, w którym warto żyć”, ukierunkowanym na aktywizację społeczną mieszkańców wsi popegeerowskiej.

Wartość projektu: 8 000 zł

Realizacja: 2015

Udział funduszu sołectkiego: 2 400 zł

Wkład sołectwa – prace porządkowe i budowlane: bez wyceny

Inne środki: 5 600 zł

■ By orkiestra grała...

sołectwo Brzeźno | gmina Lipno | powiat lipnowski | województwo kujawsko-pomorskie

Orkiestra Dęta w Brzeźnie wiele znaczy dla swojej społeczności. Towarzyszy mieszkańcom sołectwa w licznych ważnych wydarzeniach i uroczystościach, kształtuje wrażliwość muzyczną młodzieży i wychowuje. Dlatego gospodarując przysługującymi sołectwu środkami, zawsze o niej pamiętano. Praca mieszkańców związana z funkcjonowaniem orkiestry oraz środki z funduszu sołectkiego to wkład własny do projektu finansowanego w ramach regionalnego działania PROW 2007–2013. Najważniejszym elementem tego przedsięwzięcia był zakup instrumentów muzycznych. Miało to pozytywny wpływ na możliwości wykonawcze zespołu i na jego poszerzenie. Orkiestra dęta w Brzeźnie jest atrakcyjną propozycją spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. Występy orkiestry są doskonałą formą promocji miejscowości. Napawają mieszkańców dumą i sprzyjają kształtowaniu lokalnej tożsamości.

Wartość projektu: 78 243 zł

Realizacja: 2013–2016

Udział funduszu sołectkiego: 30 243 zł

Wkład własny sołectwa – wolontariat: 17 000 zł

Inne środki – dotacje: 31 000 zł

■ Scena jak marzenie

sołectwo Marzenin | gmina Sędziejowice | powiat łaski | województwo łódzkie

Na terenie boiska Zespołu Szkół w Marzeninie znajduje się scena, która często jest wykorzystywana podczas imprez sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych. Środowisko sołectwa oraz szkoła w Marzeninie są aktywnymi organizatorami wielu przedsięwzięć gromadzących mieszkańców gminy Sędziejowice i pobliskiej Zduńskiej Woli. Ze środków z funduszu sołectkiego postanowiono wykonać zadanie sceny. Mieszkańcy wraz ze społecznością szkolną i miejscową jednostką OSP uczestniczyli w procesie wyboru oryginalnego projektu zadania, w przygotowaniach dokumentacji, uzgodnieniach z wykonawcą oraz w pracach przygotowawczych. Realizację przedsięwzięcia znacząco wsparły finansowo władze gminy, a Rada Rodziców sfinansowała montaż plandeki. Scena jest oryginalna pod względem architektonicznym, wpisuje się w otoczenie oraz umożliwia mieszkańcom podejmowanie nowych inicjatyw przez wiele lat.

Wartość przedsięwzięcia: 49 199 zł
 Udział funduszu sołectkiego: 22 650 zł
 Wkład sołectwa – udział wolontariuszy: 1 200 zł
 Inne środki – dotacje: 25 348 zł

Realizacja: 2016

■ Garaż to podstawa

sołectwo Potępa | gmina Krupski Młyn | powiat tarnogórski | województwo śląskie

Prawidłowe magazynowanie sprzętu niezbędnego podczas zwalczania pożarów, miejscowych zagrożeń i podczas zapobiegania klęskom żywiołowym jest nie mniej ważne od umiejętnego posługiwania się nim. Dlatego mieszkańcy sołectwa Potępa zdecydowali się wesprzeć inicjatywę budowy nowego garażu OSP. Przekazali na ten cel środki oddane im do dyspozycji w ramach funduszu sołectkiego. Zakupiono za nie potrzebne materiały. Wieloletnie przedsięwzięcie było realizowane przy bezpośrednim udziale mieszkańców sołectwa i członków OSP, którzy dokonali rozbiórki starego obiektu, wykonali wiele prac budowlanych oraz uporządkowali teren wokół nowego garażu. Oprócz sprzętu ratowniczego i gaśniczego w nowym, solidnie wykonanym obiekcie przechowywane są przyrządy służące rozwijaniu kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży (między innymi sprzęt do ćwiczeń przygotowawczych do zawodów sportowo-pożarniczych). Społeczność sołectwa, angażując się w inicjatywę strażaków, doceniła wkład tej organizacji w zapewnienie poziomu bezpieczeństwa oraz działanie straży na rzecz integracji lokalnej społeczności.

Wartość przedsięwzięcia: 144 986 zł

Realizacja: 2013–2017

Udział funduszu sołectkiego: 136 000 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, sprzęt i materiały: bez wyceny

Dotacja z budżetu gminy: 8 986 zł

■ Utrwalone w linorytach

sołectwo Zalesie Górne | gmina Piaseczno | powiat piaseczyński | województwo mazowieckie

Pomysł na wydanie albumu „Ulicami Zalesia” narodził się na posiedzeniu Rady Sołectkiej, która postanowiła w ten sposób uczcić 85. rocznicę powstania miejscowości. Publikacja autorstwa zalesianina grafika Macieja Zadrąga ukazuje ulice miejscowości na fotografiach i linorytach. Część opisowa albumu została przetłumaczona społecznie na języki: angielski, niemiecki i rosyjski. Działalność kulturalna to powód do dumy zalesian. Bogatą ofertę posiada lokalny Klub Kultury, a także liczne stowarzyszenia i fundacje, zespoły chóralskie i muzyczne oraz indywidualni twórcy. Duża część funduszu sołectkiego przeznaczana jest na wsparcie działalności społeczno-kulturalnej oraz na promocję Zalesia, na przykład na wydawanie lokalnej gazetki „Przystanek Zalesie”.

Koszt projektu: 8 000 zł

Realizacja: 2015

Udział funduszu sołectkiego: 3 000 zł

Dotacja miasta i gminy Piaseczno: 5 000 zł

■ Szkoła umiejętności i współdziałania

sołectwo Tokary | gmina Kawęczyn | powiat turecki | województwo wielkopolskie

Koło Gospodyń Wiejskich w Tokarach przez 80 lat istnienia wywarło znaczący wpływ na życie wsi. Jego członkinie dzielą się ze sobą wiedzą i umiejętnościami przekazywanymi od pokoleń, inicjują działania na rzecz wspólnoty. Mieszkańcy Tokar docenili ten wkład i dorobek, przeznaczając część funduszu sołeckiego na organizację jubileuszowego spotkania członkiń KGW z lokalną społecznością. Wypełniły je barwne wspomnienia, między innymi na temat organizowanych dawniej kursów kulinarnych, dystrybucji piskląt drobiu, przedstawień teatralnych, wycieczek, zabaw tanecznych i spotkań. Od lat KGW co roku przygotowuje tradycyjne wieńce dożynkowe. Ostatnio odnosi też wiele sukcesów kulinarnych. Na prestiżowych regionalnych konkursach nagradzane były „plyndze po naszymu”, rolada z kaczki czy pasztet z królika. Panie z Tokar założyły stowarzyszenie, dzięki czemu mogą brać udział w konkursach dla organizacji pozarządowych.

Koszt przedsięwzięcia: 4 348 zł

Realizacja: grudzień 2016

Udział funduszu sołeckiego: 3 550 zł

Wkład sołectwa – prace organizatorek: bez wyceny

Dotacja gminy: 798 zł

■ Zaplecze, którego brakowało

sołectwo Berest | gmina Krynica-Zdrój | powiat nowosądecki | województwo małopolskie

W kompleksie boiska trawiastego i obiektów sportowo-rekreacyjnych w Beresćcie brakowało szatni i sanitariatów z prawdziwego zdarzenia. Mieszkańcy wspólnoty zdecydowali zatem o adaptacji na te cele znajdującego się tam nieużytkowanego budynku. Prace specjalistyczne oraz przyłącza sfinansowano głównie z funduszu sołectkiego. Organizacją prac i dowozem materiałów zajęli się wolontariusze. Właściciel firmy budowlanej udostępnił koparkę do wyrównania i utwardzenia placu przed budynkiem oraz uporządkowania przyłączy kanalizacji i wody, które dokonano na koszt gminy. W krótkim czasie wykonano prace instalacyjno-montażowe. Ponadto zamontowano prowadzące do obiektu nowe schody metalowe, wylano betonowy plac-taras przed budynkiem, gdzie w przyszłości staną ławki. Po zakończeniu tych prac mieszkańcy, w tym członkowie OSP i młodzież strażacka (łącznie 35 osób), wykonali wszystkie prace porządkowe w budynku.

Wartość projektu: 27 000 zł
 Udział funduszu sołectkiego: 13 000 zł
 Wkład własny sołectwa: 11 000 zł
 Inne środki: 3 000 zł

Realizacja: 2017

■ Ze strażackim zapalem

sołectwo Krzyżówki | gmina Lipno | powiat lipnowski | województwo kujawsko-pomorskie

Mieszkańcy Krzyżówek mogą się poszczycić wieloma obiektami małej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Jest tam obszerny kompleks składający się ze stadionu do piłki nożnej i boiska do siatkówki, parkingu, wielofunkcyjnej altany oraz ścieżki edukacyjnej. Obiekty powstały na działkach zrzeszającego mieszkańców wsi stowarzyszenia OSP Krzyżówki. Strażacy byli też animatorami i realizatorami wielu przedsięwzięć związanych z tymi inwestycjami. Pieniądze potrzebne na budowę kompleksu boisk pochodziły z różnych źródeł: z funduszu sołectwa wsi Krzyżówki, ze składek strażaków oraz darowizn sympatyków miejscowej jednostki i lokalnych przedsiębiorców, zostały wypracowane przez druhow i mieszkańców. Główne boisko to idealne miejsce do ćwiczeń i treningów strażackich. Całość służy lokalnej społeczności: dzieciom i młodzieży. Odbywają się tam zawody, imprezy kulturalne, rozrywkowe, okolicznościowe i promocyjne. OSP w Krzyżówkach samodzielnie realizowała dwa projekty w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie „małych projektów”. Fundusze pochodziły z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Suma dokonań świadczy o solidarnym współdziałaniu społeczności wsi.

Łączna wartość przedsięwzięć: 273 230 zł
Udział funduszu sołectwa: 33 375 zł
Wkład sołectwa – robocizna, materiały: 118 913 zł
Dotacje i sponsorzy: 120 942 zł

Realizacja: 2011-2017

■ Siłownia przy altanie

sołectwo Kunów | gmina Chelmic | powiat nowosądecki | województwo małopolskie

Na działce gminnej w Kunowie obok już istniejących boiska sportowego i placu zabaw zamontowano kolejne urządzenia, tworząc siłownię na świeżym powietrzu. Z kilku dostępnych urządzeń treningowych korzystają mieszkańcy i turyści. Obiekt nie tylko umożliwia aktywność fizyczną, ale także stwarza okazję do nawiązywania nowych znajomości i wspólnego spędzania wolnego czasu. Uzupełnieniem przedsięwzięcia był zakup i montaż altany. Spotykają się tam całe rodziny, do czego zachęca sąsiedztwo placu zabaw oraz boiska sportowego.

Wartość projektu: 33 265 zł

Realizacja: 2015

Udział funduszu sołectkiego: 18 265 zł

Dotacja gminy: 15 000 zł

■ 100 ton taniego piasku

sołectwo Ludów Polski | gmina Strzelin | powiat strzeliński | województwo dolnośląskie

Projekt boiska do piłki plażowej został zrealizowany z myślą o prawidłowym rozwoju fizycznym młodzieży oraz umacnianiu więzi między mieszkańcami. Obiekt został w całości wykonany przez wolontariuszy, co skutkuje również ich dbałością o teren, w który włożyli własny czas i pracę. Niezbędne materiały (w tym piasek) zakupiono po obniżonych cenach lub pozyskano od sponsorów i zaprzyjaźnionych klubów. Zadbane boisko w pobliżu domów zachęca młodzież do oderwania się od komputerów, ale również skupia uwagę rodziców i seniorów, którzy szczególnie w letnie dni chętnie kibicują sportowcom. Organizowane rozgrywki propagują sport i wspólne spędzanie czasu. Boisko jest wykorzystywane również przez uczniów pobliskiej szkoły.

Koszt przedsięwzięcia: 12 500 zł

Udział funduszu sołectkiego: 500 zł

Wkład sołectwa – praca, sprzęt, materiały: 12 000 zł

Realizacja: 2015

■ Sprawność i zdrowie

sołectwo Malnia | gmina Gogolin | powiat krapkowicki | województwo opolskie

Pomysł urządzenia siłowni zewnętrznej w centrum wsi Malnia łączył działania w zakresie promocji zdrowego stylu życia, potrzeby realizacji wspólnych pasji oraz chęć podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej sołectwa. Z funduszu sołectkiego zakupiono elementy wyposażenia siłowni zewnętrznej. Mieszkańcy przygotowali teren i zamontowali urządzenia. Zachęceni efektami współpracy członkowie Stowarzyszenia „Ziemia Malińska” przygotowali wniosek o dofinansowanie inwestycji. W ramach pozyskanej kwoty wokół siłowni została ułożona bezpieczna nawierzchnia wraz z krawężnikami. Powstało funkcjonalne, atrakcyjne estetycznie i reprezentacyjne miejsce w sołectwie. Siłownia zachęca do wyjścia z domu, a także do wypoczynku i rekreacji w przyjaznym otoczeniu. Przykładem długofalowego pozytywnego oddziaływania projektu jest bogaty kalendarz imprez i przedsięwzięć organizowanych na powstałym placu rekreacyjnym.

Wartość projektu: 37 801 zł

Realizacja: 2012

Udział funduszu sołectkiego: 24 101 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców: 3 600 zł

Inne środki – dotacje: 10 100 zł

■ Wygodnie i bezpiecznie

sołectwo Mała Wieś | gmina Chełmec | powiat nowosądecki | województwo małopolskie

W sąsiedztwie świetlicy wiejskiej, kompleksu boisk oraz placu zabaw w Małej Wsi postawiono altanę oraz ściankę do ćwiczeń tenisa ziemnego. Ten sposób wykorzystania funduszu sołectkiego wzbogacił istniejącą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Z wybudowanych obiektów korzystają mieszkańcy wsi oraz turyści. Udostępniane są one również uczniom z Zespołu Szkół w Chełmcu. Ich lokalizacja pozwala rodzicom łączyć własny wypoczynek z opieką nad małymi dziećmi. To również dobre miejsce służące do organizacji różnego rodzaju imprez kulturalnych i sportowych. Lokalne stowarzyszenie wykorzystuje tę wygodną i bezpieczną bazę rekreacyjną podczas letnich półkolonii.

Wartość projektu: 27 800 zł
Udział funduszu sołectkiego: 27 800 zł

Realizacja: 2015

■ Chętni do kolejnych prac

sołectwo Wilczęta | gmina Wilczęta | powiat braniewski | województwo warmińsko-mazurskie

O budowie siłowni plenerowej na jednej z działek gminnych w Wilczętach zdecydowało Zebranie Wiejskie. Było to pierwsze przedsięwzięcie finansowane z funduszu sołectkiego w tej miejscowości. Mieszkańcy podjęli się odpowiedniego przygotowania placu – oczyścili go ze zbędnej roślinności i splantowali, natomiast utwardzenie fachowo wykonała wyspecjalizowana jednostka gminna. Po zainstalowaniu urządzeń siłowni wolontariusze posadzili wokół ozdobne drzewka oraz uporządkowali przyległy teren. Inicjatywa zapoczątkowała łańcuch kolejnych przedsięwzięć związanych z zagospodarowaniem działki. W 2017 roku powstał tam ze środków funduszu sołectkiego plac zabaw dla dzieci, a w kolejnych latach planuje się postawienie wiaty rekreacyjnej. Nie ma wątpliwości, że chętnych do kolejnych prac nie zabraknie.

Koszt projektu: 21 900 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectkiego: 21 900 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców: bez wyceny

■ Kolebka wielu inicjatyw

sołectwo Czechy Masłów | gmina Zduńska Wola | powiat zduńskowski | woj. łódzkie

Dzięki środkom pochodzącym z funduszu sołectkiego świetlica OSP w Czechach w ciągu kilku lat zyskała nowe funkcjonalne wyposażenie, między innymi sprzęt kuchenny i nagłaśniający. W budynku zamontowano klimatyzatory i agregat prądowórczy, a plac przed świetlicą utwardzono kostką brukową. Obiekt stał się doskonałym miejscem różnych form aktywności mieszkańców. Po wielu latach w Czechach reaktywowało się Koło Gospodyń Wiejskich. Panie wspólnie z druhami OSP są inicjatkami i realizatorkami wielu spotkań integracyjnych dla mieszkańców, festynów, majówek, warsztatów rękodzielniczych oraz wycieczek. W dobrze wyposażonej kuchni członkinie KGW przygotowują potrawy z powodzeniem prezentowane na regionalnych konkursach kulinarnych. Reprezentantki KGW w Czechach zdobywają również nagrody na wystawach rękodzielniczych, między innymi I miejsca na wystawie rękodzieła towarzyszącej Regionalnemu Turniejowi Sołectw Województwa Łódzkiego w Szadku i na 14. Festiwalu Sztuk Różnych w Aleksandrowie Łódzkim.

Wartość przedsięwzięcia: 130 822 zł

Realizacja: 2010–2017

Udział funduszu sołectkiego: 69 833 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, materiały: 30 000 zł

Dotacje, konkursy: 30 988 zł

■ Świetlica w dolinie

sołectwo Dolina Marczakowa | gmina Masłów | powiat kielecki | województwo świętokrzyskie

Mieszkańcy sołectwa Dolina Marczakowa zyskali miejsce, gdzie mogą się spotkać, bliżej poznać i podejmować wspólne inicjatywy. Wraz z nową świetlicą powstało centrum wydarzeń przyciągających dzieci i dorosłych. W świetlicy znalazło też siedzibę niedawno zawiązane Koło Gospodyń Wiejskich „Dolinianki” i baza organizacyjna Święta Piezzonego Ziemniaka, które stało się sztandarowym wydarzeniem zainicjowanym i realizowanym przez mieszkańców sołectwa. Cykliczne święto również jest współfinansowane z funduszu sołectkiego. Dolina Marczakowa jest niedużym sołectwem, ale dzięki własnej świetlicy włącza się w działalność kulturalną promującą całą gminę. Mieszkańcy nie szczędzili swego wkładu w urządzenie obiektu. Między innymi wyremontowali kuchnię oraz przekazali sprzęt multimedialne używane w świetlicy.

Wartość projektu: 226 000 zł
 Udział funduszu sołectkiego: 14 000 zł
 Wkład własny sołectwa: 10 000 zł
 Budżet gminy: 202 000 zł

Realizacja: 2014–2016

■ Z piwnicy świetlica

sołectwo Ostromice | gmina Wolin | powiat kamieński | województwo zachodniopomorskie

W pięknej i zadbanej świetlicy w Ostromicach była nieużytkowana piwnica. Zebranie Wiejskie podjęło wniosek, aby przekształcić ją w siłownię i salę bilardową. Pomysł spotkał się ze szczególnym uznaniem młodzieży. Gmina Wolin zapewniła sołectwu wsparcie techniczne i finansowe w ramach konkursów grantowych, natomiast mieszkańcy Ostromic własnym sumptem przystosowali pomieszczenie do nowych funkcji. Włożyli też sporo własnej pracy w realizację tego projektu. Zerwano starą, skruszałą posadzkę, pogłębiono pomieszczenie, doprowadzono prąd i ogrzewanie, wykuto okna. Pracowało przy tym 38 osób w przybliżeniu przez 1020 roboczogodzin. Zaraz po zakończeniu prac sponsor wyposażył salę w nowy stół bilardowy. Podjęto również starania o sukcesywne wyposażanie siłowni. Mieszkańcy planują już spotkania w nowej siłowni i zawody bilardowe.

Wartość projektu: 26 500 zł

Realizacja: 2017

Udział funduszu sołectwiego: 8 000 zł

Wkład sołectwa – praca, świadczenia mieszkańców: 13 000 zł

Inne środki: 5 500 zł

■ Efekty, które mobilizują

sołectwo Rudunki | gmina Aleksandrów Kujawski | powiat aleksandrowski | woj. kujawsko-pomorskie

W Nowej Wsi, wchodzącej w skład sołectwa Rudunki, brakowało miejsca, w którym mieszkańcy mogliby się spotykać i spędzać wolny czas. Dlatego grupa osób zaproponowała, aby wyremontować niszczącą dawną świetlicę. Remont finansowany w całości z funduszu sołectkiego był prowadzony przez kilka lat. W pracę zaangażowała się znaczna część lokalnej społeczności. Wyremontowana świetlica pełni obecnie wiele funkcji. Jest miejscem rekreacji, odbywają się tu różnego rodzaju zajęcia kulturalne, edukacyjne, sportowe dla dzieci i młodzieży. W sąsiedztwie świetlicy powstało atrakcyjne miejsce do organizacji spotkań plenerowych. Realizacja projektu przyczyniła się do poprawy warunków życia mieszkańców i do integracji rodzin. Powodzenie przedsięwzięcia mobilizuje mieszkańców wsi do podejmowania kolejnych wspólnych działań.

Wartość przedsięwzięcia: bez wyceny

Realizacja: 2011–2017

Udział funduszu sołectkiego: 113 564 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt: bez wyceny

■ Krok do wymarzonego projektu

sołectwo Salata | gmina Smyków | powiat konecki | województwo świętokrzyskie

Mieszkańcy sołectwa zainicjowali działania związane z planowaną budową własnej świetlicy, będącej ważnym elementem ich wizji rozwoju wsi i poprawy warunków życia. Na Zebraniu Wiejskim ustalono, że systematycznie na ten cel będą przeznaczane środki z funduszu sołectkiego. Pierwszy etap przedsięwzięcia polegał na znalezieniu korzystnie zlokalizowanej działki. Przy dużym zaangażowaniu mieszkańców wyszukano i zgłoszono kilka propozycji, a ostateczny wybór poprzedziły wnikliwe dyskusje. Po tym, jak gmina Smyków zakupiła na dogodnych warunkach wybraną działkę, społeczność Salaty podjęła decyzję o przeznaczeniu oddanych do jej dyspozycji pieniędzy na opracowanie dokumentacji obiektu, czyniąc jednocześnie uwieńczone sukcesem starania o pozyskanie od sponsorów brakującej na ten cel kwoty.

Wartość projektu: 9 800 zł
Udział funduszu sołectkiego: 7 179 zł
Pomoc sponsorów: 2 621 zł

Realizacja: 2016

■ Drugie życie wiejskiej świetlicy

sołectwo Stołbce | gmina Nurzec-Stacja | powiat siemiatycki | województwo podlaskie

W Stołbcach w ciągu trzech lat mieszkańcy własnymi siłami odremontowali stary i zaniedbany budynek świetlicy. Środki z funduszu sołectkiego sukcesywnie umożliwiały zakup materiałów niezbędnych do wymiany pokrycia dachowego, wykonania nowej elewacji, wymiany okien i drzwi. Po remoncie budynku społeczność zadbała także o jego otoczenie. Zakupiono materiały na nowe ogrodzenie. Wszystkie prace mieszkańcy Stołbców wykonywali we własnym zakresie, co – jak twierdzą – pozwoliło im lepiej się poznać i żyć. W 2014 roku gmina Nurzec-Stacja zrealizowała projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zadanie obejmowało kolejny etap: remont wnętrza świetlicy oraz zakup wyposażenia, między innymi stołów, krzeseł, szaf. Dzięki środkom z funduszu sołectkiego, własnej pracy i wsparciu Urzędu Gminy mieszkańcy wsi Stołbce stworzyli miejsce, w którym teraz wspólnie organizują różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, zajęcia dla dzieci i młodzieży, imprezy integracyjne i okolicznościowe.

Wartość przedsięwzięcia: 72 709 zł

Realizacja: 2012–2014

Udział funduszu sołectkiego: 21 819 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt: 10 000 zł

Inne środki – dotacje: 40 890 zł

■ Klub fitness w piwnicy

sołectwo Zagórze | gmina Wolin | powiat kamieński | województwo zachodniopomorskie

Mieszkańcy Zagórze na Zebraniu Wiejskim w 2012 roku byli zgodni, że przydałoby się takie miejsce, w którym młodzież i dorośli mogliby aktywnie spędzać czas. Udostępnione na ten cel pomieszczenia piwniczne wymagały remontu. Szereg prac wykonali wolontariusze. W trakcie robót odkryto ścianę z cegły. Została oczyszczona i wraz ze ścianą z kamiennej podmurówki jest ozdobą pomieszczenia. Część prac sfinansował Urząd Miejski w Wolinie. Na wyposażenie siłowni sukcesywnie przekazywano środki z funduszu sołectkiego w latach 2013 i 2014. Klub fitness, jak nazywają go mieszkańcy, nie tylko pełni funkcję siłowni, ale przede wszystkim umożliwia wspólne spędzanie czasu, rozwijanie wspólnych zainteresowań zdrowym trybem życia. Projekt ten jest działaniem, które będzie służyć wiejskiej społeczności przez wiele lat. W wyremontowanym stylowym wnętrzu mieszkańcy Zagórze chętnie organizują przyjęcia okolicznościowe lub spotkania wiejskie.

Wartość przedsięwzięcia: 15 025 zł

Realizacja: 2013–2014

Udział funduszu sołectkiego: 10 345 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców: 2 400 zł

Dotacja gminy: 2 280 zł

■ Wiele nowych możliwości

sołectwo Zawisty Podlesne | gmina Małkinia Górna | powiat ostrowski | woj. mazowieckie

Remiza OSP w Zawistach Podlesnych to centrum życia społecznego i kulturalnego. Obiekt wymagał jednak poważnego remontu. Do działania przystąpiono dzięki inicjatywie Rady Sołectkiej wsi Zawisty Podlesne oraz pomocy władz samorządowych Małkini Górnej. Prace obejmowały między innymi odnowienie elewacji z dociepleniem ścian, instalacje wodno-kanalizacyjne, remonty podłóg i posadzek, malowanie obiektu oraz ułożenie kostki brukowej przed budynkiem. Mieszkańcy sołectwa sfinansowali część materiałów potrzebnych do remontu oraz przygotowali teren pod inwestycję. Odnowiony budynek remizy OSP nadal służy lokalnej społeczności, natomiast zagospodarowanie sąsiadującej z nim przestrzeni stworzyło wiele nowych możliwości współdziałania mieszkańców sołectwa Zawisty Podlesne.

Koszty przedsięwzięcia: 124 239 zł

Realizacja: 2016–2017

Udział funduszu sołectkiego: 25 350,46 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, zakup materiałów: 13 357 zł

Inne środki, w tym dotacje samorządu gminy: 85 531 zł

■ „Grzybek” na Żurawiu

sołectwo Węglów | gmina Wąchock | powiat starachowicki | województwo świętokrzyskie

W pobliżu szlaków turystycznych wiodących do Sieradowickiego Parku Narodowego był niezagospodarowany teren, chętnie jednak odwiedzany przez turystów i mieszkańców sołectwa. W dawnych latach odbywały się tam majówki. Postanowiono przywrócić temu miejscu dawną świetność. Najpierw sponsor Zbigniew Malicki własnym sumptem odrestaurował dawne ujęcie wody, tzw. „żuraw” i ufundował niedużą wiatę nazywaną „grzybkiem”. Rada Sołecka natomiast, widząc zainteresowanie tą inicjatywą i chęć jej rozwijania, sfinansowała budowę dużej wiaty. Inicjatywę poparło Zebranie Wiejskie Węglowa. Wspólnymi siłami uporządkowano i utwardzono teren. „Żuraw” integruje teraz zarówno turystów, jak i mieszkańców sołectwa.

Wartość przedsięwzięcia: 23 405 zł

Realizacja: 2014

Udział funduszu sołeckiego: 10 405 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt, materiały: 3 000 zł

Inne środki: – sponsorzy: 10 000 zł

■ Miejsce rodzinnych spotkań

sołectwo Daszewo | gmina Karlino | powiat białogardzki | województwo zachodniopomorskie

Daszewo to niewielkie sołectwo, liczące niespełna 300 mieszkańców, w którym znajduje się szkoła podstawowa z małym przedszkolem, świetlica wiejska oraz OSP. W pobliżu do dyspozycji najmłodszych mieszkańców oddano nowoczesny plac zabaw urządzony ze środków funduszu sołectwiego. Jest to teraz ulubione miejsce spotkań i wypoczynku całych rodzin z dziećmi, gdyż dorosłych i młodzież dodatkowo przyciąga zlokalizowana przy placu zabaw minisiłownia zewnętrzna. W przygotowaniu terenu oraz urządzeniu placu aktywnie uczestniczyli mieszkańcy. To pozwoliło im lepiej się poznać i zaplanować następne wspólne działania. W planach sołectwa jest między innymi budowa ogrodzenia wokół placu. W sąsiedztwie urządzono miejsce spotkań integracyjnych z wydzielonym miejscem na ognisko, dlatego w kalendarzu przyszłych sołectkich wydarzeń są pikniki rekreacyjne i rajdy rowerowe z Karlina do Daszewa.

Wartość przedsięwzięcia: 19 600 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołectwiego: 3 300 zł

Wkład własny sołectwa – praca mieszkańców: 13 000 zł

■ Słoneczna przystań

sołectwo Jędrzejowice | gmina Dzierżonów | powiat dzierżonowski | województwo dolnośląskie

„Słoneczna Przystań Jędrzejowice” to miejsce w centrum wsi zamieszkałej przez jedynie 100 osób. Wcześniej był tam zaniedbany teren o trudnym ukształtowaniu, choć atrakcyjnie położony – bezpośrednio przy drodze prowadzącej do Masywu Ślęży, będącej fragmentem międzynarodowej trasy rowerowej EUROVELO 9. Koncepcję „Przystani” opracowali członkowie „Klubu Innowatora”, działającego przy Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu, a mieszkańcy przy udziale Urzędu Gminy wykonali niezbędne prace. Powstała przestrzeń wielofunkcyjna. Daje schronienie i wypoczynek rowerzystom i jest również miejscem spotkań mieszkańców. Odbywają się tam cykliczne wiejskie imprezy. Na skwerku znajduje się drewniana wiata, gdzie można sprzedawać płody rolne. Są też tablice z informacjami o wsi i okolicznych atrakcjach turystycznych. Dzięki realizacji projektu wieś nabiera charakteru sportowo-rekreacyjnego. Jest tam już pole golfowe oraz ogólnie dostępny teren rekreacyjny z kortem tenisowym, boiskiem do siatkówki i placem zabaw.

Wartość projektu: 60 083 zł

Realizacja: 2014

Udział funduszu sołectwiego: 10 390 zł

Wkład własny sołectwa – praca wolontariuszy, materiały: 31 150 zł

Inne środki – dotacje: 18 543 zł

■ Wspólnie, zdrowo, kolorowo

sołectwo Kornatowo | gmina Lisewo | powiat chełmiński | województwo kujawsko-pomorskie

Teren zielony w Kornatowie był połączony ze zniszczonym boiskiem i stanowił przestrzeń z bardzo dużym, aczkolwiek niewykorzystanym potencjałem. Społeczność sołectwa postanowiła to zmienić. Jednocząc siły, stworzono tam miejsce do spotkań i rekreacji. Prace rozpoczęto od oczyszczenia terenu. Następnie zadbano o rosnące dookoła drzewa i krzewy, które – pozostawione same sobie na wiele lat – wymagały pielęgnacji. Później wykonano prace ziemne, wykorzystując prywatny sprzęt i maszyny rolnicze, ziemię na nowo obsiano trawą. Poza miejscem do wypoczynku powstało boisko do piłki nożnej oraz boisko do siatkówki. Montaż zakupionych elementów również wykonali mieszkańcy wsi. W pobliżu drzew ustawiono ławo-stoły, a na betonowej platformie – grill. Powstało fantastyczne miejsce do aktywnego wypoczynku. W przedsięwzięciu wzięła udział liczna wielopokoleniowa grupa kornatowian. Ich wspólnym zawołaniem było hasło projektu: „Wspólnie, zdrowo, kolorowo”.

Wartość przedsięwzięcia: 33 199 zł
Udział funduszu sołectw: 11 659 zł
Wkład sołectwa – praca mieszkańców: 12 690 zł
Inne środki – dotacje: 8 850 zł

Realizacja: 2016

■ 1500 godzin dla sołectwa

sołectwo Porąbka Uszewska | gmina Dębno | powiat brzeski | województwo małopolskie

Stworzenie nowych miejsc rekreacji oraz uatrakcyjnienie miejscowości to cele, do których udało się przybliżyć mieszkańcom Porąbki Uszewskiej dzięki funduszowi sołeckiemu. Przedsięwzięcia realizowane sukcesywnie od 2011 roku zmieniają przestrzeń publiczną sołectwa. Wyrównano wytyczony teren, doprowadzono do niego ścieżkę, wykonano ogrodzenie, zainstalowano ławki i stoły oraz kosze na śmieci, nasadzono krzewy. Stworzono w ten sposób kameralne miejsce spotkań i wypoczynku dla lokalnej społeczności, ale również dla turystów. Dostępna infrastruktura pozwala na organizowanie imprez integracyjnych, zajęć artystycznych, edukacyjnych i rekreacyjnych. Chętnie zbierają się tu i odpoczywają również wycieczkowicze. Wolontariusze uczestniczący w realizacji projektu przepracowali razem ponad 1500 godzin, ofiarowali również swój sprzęt i materiały. Plac jest co roku porządkowany i pielęgnowany przez mieszkańców.

Wartość przedsięwzięcia: 100 839 zł

Realizacja: 2011–2017

Udział funduszu sołeckiego: 30 969 zł

Wkład sołectwa – praca i sprzęt mieszkańców: 19 870 zł

Inne środki – dotacje: 50 000 zł

■ Pod gościnnym dachem

sołectwo Zbytków | gmina Strumień | powiat cieszyński | województwo śląskie

Fundusz sołecki Zbytkowa w 2016 roku został przeznaczony na budowę altany pomiędzy budynkiem przedszkola a placem zabaw. Altana o powierzchni 9 metrów kwadratowych została w całości zbudowana z drewna i pokryta gontem. Podłogę wyłożono kostką brukową, na wyposażeniu znalazł się ławo-stół. Obiekt na co dzień jest wykorzystywany jako miejsce odpoczynku przez dzieci z przedszkola oraz przez osoby odwiedzające świetlicę. Rowerzyści korzystający z pobliskich szlaków rowerowych mogą tam spożywać posiłki, schronić się przed słońcem i deszczem. Mieszkańcy uczestniczyli w porządkowaniu terenu wokół altany, odnawiali urządzenia na placu zabaw, sadzili kwiaty i krzewy. Okazjonalnie teren jest wykorzystywany do organizacji imprez plenerowych.

Wartość projektu: 22 005 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołeckiego: 21 166 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców: 840 zł

■ Aktywność przybliża cele

sołectwo Wąchabno | gmina Siedlec | powiat wolsztyński | województwo wielkopolskie

Wąchabno, najmniejsza wieś w gminie Siedlec, dzięki ambicjom i aktywności mieszkańców ma szansę stać się jej wizytówką turystyczną. Znalazło to odzwierciedlenie w sposobie wykorzystania funduszu sołeckiego, z którego sfinansowano modernizację plaży wiejskiej. Dotychczas była ona zaniedbana i porośnięta krzakami. Własnymi siłami mieszkańcy usunęli zbędne zarośla, wyrównali oraz znacznie powiększyli plażę. Za przydzielone pieniądze wyrównano też dno kąpieliska, zbudowano dodatkowy pomost, zakupiono nowe koła ratunkowe, a w akwenu wydzielono brodzik. Aktywnie wypoczywać nad malowniczym jeziorem można też na boisku do piłki plażowej, przy którym zamontowano dodatkowe ławki. Dojazd został oznakowany, a place parkingowe poszerzone. Mieszkańcy własnym sumptem odnowili stary pomost i urządzili miejsce na ognisko. Zostały w ten sposób osiągnięte zasadnicze cele inicjatywy: zagospodarowanie sołeckiej przestrzeni, integracja społeczności poprzez wspólne działanie oraz stworzenie bazy do rozwoju turystyki.

Wartość przedsięwzięcia: 10 797 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołeckiego: 7 197 zł

Wkład sołectwa – robocizna, sprzęt, materiały: 3 600 zł

■ Sołecki autobus

sołectwa gminy Bedno | powiat kutnowski | województwo łódzkie

Wszystkie sołectwa gminy Bedno w 2012 roku zdecydowały się przekazać środki z funduszu sołeckiego im przypisane na jeden wspólny cel – kupno autobusu do przewozu dzieci do szkół. Zakup nowego autobusu szkolnego był inicjatywą społeczną. Zrodziła się oddolnie, z faktycznej potrzeby poprawy bezpieczeństwa i jakości podróży dzieci i młodzieży. Zakup ten znacznie poprawił warunki dowozu, zapewnił poczucie bezpieczeństwa dzieciom i rodzicom oraz komfort przejazdów. Autobus do dziś służy społeczności całej gminy. Jest używany także na przejazdy wycieczkowe, dowozi dzieci oraz młodzież na imprezy sportowe i kulturalne. Mieszkańcy gminy Bedno zdecydowali się przekazać środki z funduszu sołeckiego na taki cel, bowiem każda wspólnota, a w niej każdy mieszkaniec, akceptowała zasadność takiego wydatkowania środków.

Wartość projektu: 500 000 zł
Fundusze sołectw: 253 071 zł
Dofinansowanie gminy: 246 929 zł

Realizacja: 2012

■ Dwie wsie, jeden plac

sołectwo Krobica/Orłowice | gmina Mirsk | powiat Iwówecki | województwo dolnośląskie

Mieszkańcy sołectwa Krobica oraz sąsiedniej wsi Orłowice połączyli siły przy urządzaniu i wyposażeniu placu integracyjnego. W ramach projektu zamontowano siłownię plenerową, wybudowano wiatę rekreacyjną, wytyczono szutrowe ścieżki, ustawiono ławki. Mieszkańcy obu wsi wspólnie porządkowali działkę pod inwestycję, między innymi karczowali drzewa i plantowali teren oraz pracowali przy budowie wiaty. W ramach funduszy sołeckich wsi Krobica i Orłowice zakupiono drewno na jej konstrukcję oraz blachę na zadaszenie, wykonano roboty ziemne, a także zamontowano dwa słupy oświetleniowe z oprawami typu LED. Na placu urządzono też boisko do siatkówki. W ten sposób społeczność obu sołectw zyskała miejsce do organizacji różnego rodzaju imprez oraz warunki do codziennej rekreacji. Zarówno plac integracyjny, jak i siłownia plenerowa są ogólnodostępne i każdy chętny może z nich korzystać. Plac pełni funkcję centrum wsi oraz pozytywnie wpłynął na estetykę miejscowości.

Wartość przedsięwzięcia: 118 900 zł

Udział połączonych funduszy sołeckich: 35 722 zł

Wkład sołectw – praca, sprzęt, materiały: 10 000 zł

Inne środki – konkursy i dotacje: 43 178 zł

Realizacja: 2015–2016

■ Ładniej przy ośrodku

sołectwo Ostrówek-Kolonia | gmina Ostrówek | powiat lubartowski | województwo lubelskie

Cztery sołectwa gminy Ostrówek: Antoniówka, Cegielnia, Ostrówek-Kolonia i Żurawiniec-Kolonia porozumiały się, że wspólnymi siłami uporządkują teren przy gminnym ośrodku zdrowia. Utwardzono między innymi plac będący własnością gminy Ostrówek poprzez ułożenie ponad 280 metrów kwadratowych kostki brukowej. Z ośrodka korzystają mieszkańcy wszystkich uczestniczących w projekcie miejscowości. Mają teraz wygodny dojazd i przejście do obiektu, a jego otoczenie zyskało nowy estetyczny wygląd. Posadzono nowe iglaki, odsłonięta została większa przestrzeń. Plac jest czysty i zadbane.

Wartość przedsięwzięcia: 19 739 zł

Realizacja: 2017

Udział funduszy sołeckich: Antoniówka – 1 000 zł; Cegielnia – 1 449 zł; Ostrówek-Kolonia – 16 847 zł, Żurawiniec – 445 zł

■ Cztery sołectwa – jeden projekt

sołectwo Trzebiechów | gmina Trzebiechów | powiat zielonogórski | województwo lubuskie

Gmina Trzebiechów wyodrębniła fundusz sołecki w 2015 roku. Jedną z pierwszych inicjatyw zgłoszonych jako wspólne działanie czterech sołectw (Trzebiechów, Podlegórz, Borek i Radowice) było sfinansowanie zakupu materiałów na budowę podjazdu przed Ośrodkiem Zdrowia w Trzebiechowie. Wszystkie prace budowlane zostały wykonane przez pracowników zatrudnionych w ramach robót publicznych pod nadzorem służb gminnych. Wybudowany podjazd został dodatkowo oświetlony lampami ledowymi, a dla podniesienia bezpieczeństwa poręcze pomalowano farbą fluorescencyjną. Ten niewielki projekt w ocenie społeczności wpłynął na poprawę warunków życia mieszkańców całej gminy oraz pensjonariuszy miejscowego Domu Pomocy Społecznej. Pokazał, że niewielkie fundusze przy odpowiedniej współpracy, zaangażowaniu i planowaniu mogą przynieść konkretne korzyści.

Koszt projektu: 7 165 zł

Realizacja: 2016

Udział funduszu sołeckiego: 7 165 zł

Wkład sołectwa: bez wyceny

■ Święto Korbola

sołectwo Śródka | gmina Kleszczewo | powiat poznański | województwo wielkopolskie

Korbol – tak nazywa się w Wielkopolsce dynię. Święto Korbola w Śródce na stałe wpisało się w kalendarz wsi. W 2016 roku mieszkańcy miejscowości uczestniczyli w nim po raz piąty. Wspólna zabawa zaczyna się od wycinania lampionów i ustawiania ich przed świetlicą. Prace przebiegają zespołowo, wszyscy pomagają sobie nawzajem, dobrze się przy tym bawiąc. Wieczorem odbywa się degustacja potraw z korbola. Co roku wybierany jest inny kulinarny temat: słodkie wypieki, przetwory, pieczywo, korbol na gorąco. Mieszkańcy Śródki dowiadują się wciąż nowych rzeczy o tym niedocenianym dziś warzywie i wolą swoje „korbolowe” święto niż Halloween. Jest to dla nich sposób na wesołe spędzenie czasu, dzielenie się wspomnieniami, a przede wszystkim okazja, by się spotkać i wziąć udział w pouczającej zabawie. Święto Korbola służy zachowaniu i przekazywaniu lokalnej tradycji. Organizatorom udało się zaszczepić w dzieciach lokalne zwyczaje, co daje nadzieję na kontynuowanie tradycji.

Koszt projektu (w roku 2016): 590 zł

Realizacja: corocznie od 2012

Udział funduszu sołectwiego: 200 zł

Wkład sołectwa – praca mieszkańców, sprzęt, materiały: 390 zł

■ „Kwitnący kalosz sołtyski”

sołectwo Mszana | gmina Dukła | powiat krośnieński | województwo podkarpackie

Impreza wymyślona przez lokalną liderkę Ewę Kaczmarską-Więckowską od kilku lat przyciąga we wrześniu do Mszany dziesiątki biegaczy i chodźarzy z całego regionu, promując przy okazji sołectwo i Ziemię Dukielską. Przedsięwzięcie w niewielkim stopniu korzysta z funduszu sołeckiego, wsparcie to jest jednak ważnym przejawem akceptacji zamysłu imprezy przez społeczność Mszany. Uczestnicy startują w trzech grupach: bieg główny (12 kilometrów), grupa nordic walking i bieg towarzyszący dla dzieci. Lista spraw organizacyjnych i formalności związanych z organizacją biegu jest długa. Przygotowania trwają więc praktycznie cały rok, łącznie z gromadzeniem symbolicznych prezencików. W efekcie jednak każdy uczestnik ma poczucie, że jest kimś wyjątkowym. Niezależnie od zdobytej lokaty wyjedzie z Mszany z sympatycznymi pamiątkami i najedzony – oczywiście po obowiązkowym uczestnictwie w kończącym bieg festynie, na którym prezentują się artyści zaprzyjaźnieni z Mszaną i panią sołtys.

Koszt projektu (w roku 2016): 16 600 zł

Realizacja: wrzesień, od 2013

Środki z funduszu sołeckiego: 3 300 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, sprzęt, materiały: 13 000 zł

■ Noc w Starym Raduszczu

sołectwo Stary Raduszc | gmina Krosno Odrzańskie | powiat krośnieński | woj. lubuskie

„Noc Świętojańska w Starym Raduszczu” to cykliczny projekt opracowany z myślą o integracji mieszkańców wokół wspólnego dużego gminnego wydarzenia kulturalnego. Motywem przewodnim przedsięwzięcia jest integracja międzypokoleniowa, której zawsze towarzyszy konkretna idea, na przykład ekologia, dorobek Polski w Unii Europejskiej, fotografia. Ciekawy program, rodzinna atmosfera i atrakcje dostosowane do profilu uczestników święta sprawiają, że z roku na rok zwiększa się liczba odwiedzających festyn. Mieszkańcy Starego Raduszca coraz aktywniej włączają się w prace przygotowawcze. Swoją pracą minimalizują koszty przedsięwzięcia. Przygotowują między innymi wianki, lampiony i inne atrakcje na tę wyjątkową noc. Wieś umiejętnie łączy środki z funduszu sołectkiego z grantami i dotacjami. Najważniejszym efektem jest to, że mieszkańcy lepiej się poznali i coraz częściej wspólnie podejmują także inne inicjatywy.

Koszt projektu (w roku 2016): 78 500 zł

Realizacja: cyklicznie od 2013

Udział funduszu sołectkiego: 12 000 zł

Wkład sołectwa – praca wolontariuszy, materiały: 35 000 zł

Inne środki – sponsorzy, dotacje: 31 500 zł

■ Święto Ziemniaka

sołectwo Zawonia | gmina Zawonia | powiat trzebnicki | województwo dolnośląskie

Smaczne i pożywne ziemniaki stały się trwałym elementem naszej kultury kulinarnej. Mieszkańcy Zawoni docenili znaczenie popularnej bulwy, czyniąc z niej bohaterkę dorocznego festynu. Święto Ziemniaka stało się okazją do poznania wielu związanych z nim sekretów kucharskich i posmakowania przepysznych potraw. Ziemniak, jak pokazuje przykład Zawoni, to także źródło wielu plastycznych inspiracji oraz pomysłów na wspólną dobrą rodzinną zabawę. Ziemniaczany festyn to również kultywowanie dawnych tradycji ludowego świętowania i wzmacnianie więzi rodzinnych poprzez atrakcyjne spędzanie czasu wolnego. Dzięki funduszowi sołectwu organizatorzy festynu mogli zakupić upominki i nagrody. Prace związane z przygotowaniem Święta Ziemniaka, przyrządzeniem licznych ziemniaczanych potraw oraz przygotowaniem zabawy tanecznej wykonali mieszkańcy Zawoni.

Koszt przedsięwzięcia (w roku 2015): 6 000 zł Realizacja: corocznie od roku 2013

Udział funduszu sołectwa: 2 000 zł

Wkład własny sołectwa: 4 000 zł

■ Blues nad Prosną

Sołectwo Skrzynki gmina Grabów nad Prosną powiat kaliski województwo wielkopolskie

Mała miejscowość Skrzynki w dolinie rzeki Prosną stała się miejscem festiwalu bluesowego. Realizacja projektu wywołała duże zaangażowanie mieszkańców, którzy osobiście transportowali scenę z miejsca składowania, montowali i demontowali ją oraz przygotowywali teren organizując i ustawiając namioty i parasole. „Festiwal bluesowy w delcie rzeki Prosną” pozwolił zakorzenić w społeczności potrzebę wspólnych spotkań, nie koniecznie zawsze w klimacie bluesa. Wszystkie prace wymienione wyżej wykonane przez mieszkańców, oraz spotkania kulturalne organizowane w wiosce (w tym oprócz bluesa są to także jasełka i szereg imprez okolicznościowych) potwierdzają te tezy. Organizacja festiwalu pozwala mieszkańcom wioski Skrzynki oraz okolicznych miejscowości na poznanie innego rodzaju muzyki, która stała się obecna w naszej kulturze.

Koszty projektu (w 2015 roku): 10 690 zł

Realizacja: cyklicznie od roku 2013

Udział funduszu sołectkiego: 8 000 zł

Wkład sołectwa – wolontariat, materiały: 2 690 zł

Słowniczek

Fundusz sołecki – są to pieniądze wyodrębnione w budżecie gminy, zagwarantowane na realizację przedsięwzięć służących poprawie życia mieszkańców. Podstawą prawną jego funkcjonowania jest Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim. Pieniądze z funduszu można wydać na zadania, które spełniają trzy kryteria formalne: służą poprawie warunków życia mieszkańców, są zadaniami własnymi gminy oraz są zgodne ze strategią rozwoju gminy. Oznacza to, że można je przeznaczyć na to wszystko, na co wydaje pieniądze gmina.

Ustawa o funduszu sołeckim – to skrócona nazwa Ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U. z 2014 r. poz. 301), która weszła w życie 20 marca 2014 r., zastępując Ustawę o funduszu sołeckim z 20 lutego 2009 roku. Ustawa określa sposób prowadzenia gospodarki finansowej sołectw w ramach budżetu gminnego. Jej uchwalenie miało na celu wzmocnienie sołectwa, które jest jednostką pomocniczą gminy. W ten sposób ustawodawca usankcjonował przekonanie, że potrzeby społeczności wiejskich można efektywnie zaspakajać również na poziomie niższym niż poziom gminy, to jest na poziomie sołectwa. Do tego konieczne jest zapewnienie sołectwom instrumentów rozwoju. Jednym z takich instrumentów jest fundusz sołecki.

Sołectwo – jednostka pomocnicza gminy, której siedzibą jest wieś sołeczka (duże wsie mogą składać się nawet z kilku sołectw). Zgodnie z art. 35 ust. 1 i 3 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446) określenie nazwy, obszaru i zakresu działania sołectwa oraz jego organów (sołtysa oraz zebrania wiejskiego) należy do kompetencji rady gminy, która czyni to w statucie przyjętym odrębnie dla każdej jednostki pomocniczej. Głównym zadaniem sołectwa jest dbanie o zbiorowe potrzeby wspólnoty jego mieszkańców.

Sołtys – jest organem wykonawczym sołectwa i je reprezentuje. Zarówno sołtys, jak i członkowie rady sołeckiej, wybierani są w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania. Szczegółowe regulacje uprawnień sołtysa precyzuje statut sołectwa uchwalany przez radę gminy. Jednym z zadań sołtysów jest pobór podatków od

nieruchomości i gruntu oraz opłaty od posiadania psów. Sołtys powinien uczestniczyć w sesjach rady gminy oraz w gminnych zebraniach sołtysów. Ma prawo zabrać głos podczas sesji. Powinien współpracować z instytucjami i organizacjami w gminie. Powinien co najmniej raz w roku zorganizować zebranie wiejskie i zdać sprawozdanie z gospodarczej i finansowej działalności sołectwa. Jego działalność wspomaga rada sołecka. Sołtys korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym.

Rada sołecka – ciało doradcze funkcjonujące przy sołtysie, które wspomaga jego działalność. Członkowie rady sołeckiej są wybierani w takim samym trybie jak sołtys. Zakres działania rady sołeckiej precyzuje statut sołectwa. Do kompetencji członków rady sołeckiej należy: pomoc sołtysowi w prowadzeniu i załatwianiu spraw sołectwa, inicjowanie i prowadzenie w obszarze sołectwa prac możliwych do wykonania małymi środkami finansowymi i przy współudziale mieszkańców sołectwa.

Zebranie wiejskie – zebranie ogółu mieszkańców sołectwa, którzy dysponują czynnym prawem wyborczym do rady gminy. Jest ono organem stanowiącym (uchwałodawczym) i kontrolnym sołectwa. Do kompetencji zebrania wiejskiego należą wszystkie sprawy istotne dla mieszkańców, w tym uchwalenie do końca września każdego roku wniosków, które mają być rozpatrzone przez radę gminy i ewentualnie uwzględnione w budżecie gminy na następny rok (dotyczy to także wniosków związanych z realizacją funduszu sołeckiego). Zebranie podejmuje również uchwały w sprawie dysponowania mieniem sołectwa oraz wydaje opinię w takich sprawach, jak: lokalizacje inwestycji, plany miejscowego zagospodarowania, zmiany przeznaczenia obiektów oświaty, służby zdrowia, kultury, sportu oraz rekreacji, znajdujących się na terenie sołectwa. Rozpatruje sprawozdania z pracy organów sołectwa, dokonuje wyboru i odwołuje sołtysa oraz członków rady sołeckiej oraz stwierdza wygaśnięcie ich mandatu. Opiniuje na wniosek rady gminy projekty jej uchwał. Zebranie wiejskie według przyjętych przez rady gmin rozwiązań zwoływane może być przez sołtysa, radę sołecką lub organy samorządu gminnego (radę gminy, wójta), jak również na wniosek określonej liczby mieszkańców. Statuty sołectw wskazują na ogół konieczność zwoływania zebrań wiejskich nie rzadziej niż raz w roku.

prof. Walenty Począta

Droga do sukcesu¹

Przystąpienie Polski do UE miało duży wpływ na przemiany obserwowane w rolnictwie.

■ Wspólna Polityka Rolna

Ponad pół wieku lat temu powstał projekt wspólnej polityki rolnej dla integrującej się ekonomicznie grupy państw Europy Zachodniej. Nigdy wcześniej nie zaprojektowano tak kompleksowego podejścia do zagadnień funkcjonowania sektora rolnego i rynku produktów rolnych. Wspólna Polityka Rolna jest niewątpliwie fenomenem, mającym źródło w rozstrzygnięciach politycznych, jednak uwzględniających aspekty ekonomiczne i społeczne. 55 lat WPR wywarło niekwestionowany wpływ na kształt i sytuację wsi europejskiej i europejskiego rolnictwa. Niejako produktem WPR jest tak zwany Europejski Model Rolnictwa (EMR), który opiera się na rolnictwie rodzinnym, przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju oraz wielofunkcyjności rolnictwa i obszarów wiejskich.

W historii WPR można wyróżnić dwa zasadnicze podokresy. Podokres pierwszy trwał do początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Prowadzono wówczas politykę propodażową, której celem była modernizacja rolnictwa i wzrost produkcji rolnej. W jej konsekwencji Wspólnota osiągnęła wysoki stopień samowystarczalności żywnościowej. Drugi zasadniczy podokres polityki rolnej, o charakterze wyraźnie propopytowym, Wspólnota zaczęła realizować od roku 1992 (wprowadzono wówczas między innymi dopłaty bezpośrednie). W tym samym okresie rozpoczęto także wdrażanie działań

1 Artykuł (tytuł od redakcji) jest syntezą ekspertyzy *Skutki integracji Polski z Unią Europejską dla sektora rolnego i obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej*, dokonanej w 2017 roku dla Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów.

Fundusze dla wsi i rolnictwa

WPR o charakterze strukturalnym. Działania te zapoczątkowały wykształcenie się dwóch filarów WPR.

■ Akcesja Polski do UE – oczekiwania sektora rolnego i obszarów wiejskich

Państwa Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polska, stały się członkami Unii Europejskiej oraz Wspólnot już w momencie zaawansowanego stopnia realizacji drugiego etapu WPR, w którym na dalszy plan zeszły kwestie modernizacji sektora (tę fazę rozwoju rolnictwo w krajach UE-15 przeszło w pierwszym okresie realizacji WPR²), natomiast na pierwszy plan zaczęto wysuwać inne, pozaprodukcyjne funkcje rolnictwa. Dlatego kształt WPR z punktu widzenia polskiego sektora rolnego i polskiej wsi, ale i polskiej gospodarki w ogóle, był i pozostaje sprawą niesłychanie żywą. Szczególnie istotne jest uwzględnienie w ewolucji WPR instrumentów interwencji, które pozwalają na modernizację sektora rolno-żywnościowego w Polsce. Wraz z akcesją Polski do UE były formułowane rozmaite oczekiwania, ale – co warto przypomnieć – także rozliczne obawy. Akcesja Polski do UE przyniosła polskiemu sektorowi rolnemu skutki w dwóch podstawowych obszarach. Pierwszym z nich jest uczestnictwo w Jednolitym Rynku Europejskim (JRE), drugim – objęcie polskiego rolnictwa mechanizmami WPR, w tym bezpośrednim wsparciem dochodów rolników przez system dopłat bezpośrednich oraz wsparciem modernizacyjnym i strukturalnym realizowanym z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Należy podkreślić, że Polska jest jednym z największych beneficjentów WPR w ogóle, a największym – środków finansowych przeznaczanych na rozwój obszarów wiejskich (środków w ramach II filaru WPR).

2 Także w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w okresie gospodarki centralnie sterowanej zachodziły procesy modernizacji rolnictwa i aplikowania do sektora rolnego przemysłowych środków produkcji, jednak po pierwsze, odbywało się to z pominięciem otoczenia właściwego gospodarce wolnorynkowej, a po drugie, w większości tych krajów zachodziły wymuszone decyzjami politycznymi procesy koncentracji w sektorze, natomiast w Polsce oraz Słowenii i Chorwacji (republikach wywodzących się z dawnej Jugosławii) nie zaszły procesy koncentracji obserwowane w krajach Europy Zachodniej.

■ WPR w transferach finansowych UE – Polska

WPR jest najstarszą polityką wspólnotową, ale również polityką stanowioną na szczeblu unijnym, i z tego też poziomu odbywa się jej finansowanie. WPR zawsze absorbowwała znaczną część budżetu Wspólnoty/UE. Mimo że udział kosztów WPR we wspólnym budżecie UE uległ zmniejszeniu z około 75 procent w 1985 roku do mniej niż 40 procent w obecnej perspektywie (lata 2014–2020), w ujęciu bezwzględny są to środki znaczące. Wynika to z jednej z podstawowych zasad prowadzenia tej polityki, którą jest zasada solidarności finansowej. Nie bez racji wskazuje się, że wysoki udział wydatków na WPR nie wynika z kosztochłonności czy braku racjonalności tej polityki, lecz jest skutkiem jej zaawansowanej integracji.

Według danych Ministerstwa Finansów od początku członkostwa Polski w UE do dnia 31 marca 2017 roku z budżetu UE do Polski wpłynęła kwota 135,7 miliarda euro. W tym samym okresie Polska wpłaciła do budżetu UE 44,5 miliarda euro, a zatem pozycja finansowa netto Polski wyniosła 91,1 miliarda euro.

W ramach transferów z budżetu UE do dnia 31 marca 2017 roku sektor rolno-żywnościowy został łącznie wsparty kwotą prawie 48 miliardów euro. Można zatem wskazać, że same transfery z tytułu WPR z budżetu UE do Polski przewyższają polską składkę do budżetu UE (48 miliardów euro transferów rolnych wobec 44,5 miliarda euro składki). Dowodzi to roli polskiego sektora rolnego jako beneficjenta wsparcia środkami z budżetu UE.

Obecnie wsparcie sektora rolnego oraz obszarów wiejskich jest realizowane w ramach I i II filaru WPR. W I filarze WPR wsparcie rolnictwa jest realizowane poprzez płatności obszarowe (dopłaty bezpośrednie). W II filarze wsparcie jest kierowane do sektora rolno-żywnościowego oraz obszarów wiejskich z uwzględnieniem wsparcia ochrony środowiska.

Fundusze dla wsi i rolnictwa

Polscy rolnicy wraz z akcesją do UE zostali objęci systemem wsparcia bezpośredniego, przy czym wsparcie to było uzupełniane z budżetu krajowego. Docelowy poziom płatności polscy rolnicy osiągnęli w roku 2010, a w roku 2013, podobnie jak rolnicy z innych krajów, które przystąpiły do UE w 2004 roku, poziom ten osiągnęli wyłącznie z tytułu płatności z budżetu UE. Razem do końca marca 2016 roku rolnicy z tytułu płatności bezpośrednich uzyskali kwotę ponad 145 miliardów złotych. Można szacować, że łącznie od roku 2004 do roku 2020 polscy rolnicy otrzymają wsparcie bezpośrednie (wspierające dochody) przekraczające kwotę 200 miliardów złotych. Kwota ta wpłynęła i cały czas radykalnie wpływa na dochody rolników, a w większych gospodarstwach pośrednio przyczyniła się również do procesów modernizacyjnych i rozwojowych.

W Polsce w latach 2004–2020 przedsięwzięcia zmierzające do poprawy szeroko rozumianych struktur rolnych i modernizacji rolnictwa są lub były realizowane w ramach następujących programów o charakterze strukturalnym skierowanych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich:

Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich 2004–2006”,

■ **Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004–2006,**

■ **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013,**

■ **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020.**

Po przystąpieniu do UE polskie rolnictwo stało się największym beneficjentem wsparcia strukturalnego spośród wszystkich krajów członkowskich. Wysokie wsparcie w ramach II filaru WPR ma dla polskiego rolnictwa i polskiej wsi fundamentalne znaczenie, zarówno bowiem polska wieś, jak i polskie rolnictwo odczuwają wiele deficytów, które są i mogą być łagodzone bądź niwelowane przy współudziale środków na rozwój obszarów wiejskich. Od roku

2004 do końca perspektywy 2007–2013 do polskiego sektora rolnożywnościowego i na polską wieś płatności z tytułu programów rozwoju wsi i rolnictwa wpłynęło ponad 85 miliardów złotych. W bieżącej perspektywie płatności z tytułu realizacji II filaru WPR mają wynieść około 56 miliardów złotych, a zatem w latach 2004–2020 szacowana wielkość wsparcia powinna zamknąć się sumą ponad 140 miliardów złotych.

Na wsparcie rolnictwa i rozwoju wsi w perspektywie finansowej 2014–2020 w ramach WPR przewidziano kwotę 37,2 miliarda euro, która ma zostać zwiększona środkami polityki spójności (5 miliardów euro) do poziomu 42,4 miliarda euro, a ponadto z obszarami wiejskimi są powiązane środki Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” w wysokości 0,7 miliarda euro, co powoduje, że łączne wsparcie powinno wynieść 43,1 miliarda euro.

■ Sytuacja strukturalna sektora rolnego

Podstawowym elementem oceny potencjału rolnictwa jest struktura gospodarstw rolnych. Po akcesji Polski do UE wystąpiły zauważalne zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych w Polsce. Zmniejszyła się ogólna liczba gospodarstw rolnych. Znaczącej redukcji uległa liczba gospodarstw o obszarze poniżej 30 hektarów użytków rolnych. Przyrost liczby gospodarstw wystąpił w grupach obszarowych powyżej 30 hektarów użytków rolnych, zwiększyła się również powierzchnia gruntów użytkowana przez te gospodarstwa. Wskazuje to na pozytywny kierunek przemian, wzrasta bowiem rola gospodarstw większych obszarowo, skupiających coraz większy odsetek użytków rolnych. Trzeba jednak odnotować, że mimo pozytywnych zmian w zakresie struktury agrarnej w Polsce znaczący pozostaje dystans dzielący rolnictwo polskie od rolnictwa krajów UE będących jego głównymi konkurentami. Przykładowo przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych we Francji czy Niemczech to według danych Eurostatu 10,1 hektara; przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych w Polsce jest sześciokrotnie mniejsza.

Fundusze dla wsi i rolnictwa

Rozbieżności pomiędzy strukturami wytwórczymi w rolnictwie polskim i krajach o rolnictwie konkurencyjnym pod względem rozmiarów i asortymentu produkcji są widoczne również w skali produkcji zwierzęcej i roślinnej. W „starych” krajach członkowskich UE przeważają liczebnie silni ekonomicznie producenci, cechujący się większą skalą wytwarzania. W Polsce znaczny jest natomiast odsetek podmiotów małych, wytwarzających stosunkowo niewielkie partie surowców. Produkcja na większą skalę zwykle wiąże się z zastosowaniem efektywnych technologii, co skutkuje obniżeniem kosztów jednostkowych i wzrostem wydajności wytwarzania. Przesądza to o przewadze konkurencyjnej gospodarstw większych nad mniejszymi, stąd gospodarstwa z państw UE-15 w wielu przypadkach są bardziej konkurencyjne kosztowo, przy jednoczesnym zachowaniu rodzinnego charakteru rolnictwa.

■ Zmiany poziomu produkcji i dochodów sektora rolnego

Istotnym czynnikiem wpływającym na ocenę efektów akcesji Polski do UE w obszarze rolnym jest wartość produkcji uzyskiwanej w tym dziale gospodarki. W całym okresie po 2004 roku obserwowana jest tendencja przyrostu produkcji rolnej. Jednak dużo bardziej dynamicznie wzrosły po akcesji dochody rolników, o ponad 150 procent. Przy czym w latach 2004–2016 można wyróżnić trzy podokresy zmian poziomu dochodów rolnictwa: w roku 2004 (po akcesji do UE) wystąpił ich skokowy wzrost, drugi wzrost zanotowano po przezwyciężeniu kryzysu ekonomicznego w latach 2010–2011, natomiast od roku 2014 można zaobserwować spadek dochodów. Istotny wpływ na zmiany dochodów rolników miał wzrost wartości dotacji. Udział dotacji z tytułu realizacji WPR w dochodach rolników w okresie poakcesyjnym wynosi w Polsce blisko 50 procent (jest to jednak mniej niż średnio w UE, gdyż w całej UE udział dotacji w dochodach rolników przekracza 60 procent).

Gorsza struktura agrarna oraz nadal niższy poziom nakładów kapitałowych powodują, że polskie rolnictwo cechuje stosunkowo niska produktywność ziemi i pracy na tle rolnictwa pozostałych krajów UE. Produktywność ziemi w polskim rolnictwie w 2016 roku była niższa o 30 procent od uzyskiwanej średnio w UE-28, a w porównaniu do krajów UE-15 – o 40 procent. Produktywność pracy w polskim rolnictwie w 2016 roku mierzona wytworzoną produkcją wyniosła 28 procent przeciętnego poziomu w UE-28 i zaledwie 17 procent wydajności pracy w rolnictwie UE-15. Oznacza to, że polskie rolnictwo nadal potrzebuje istotnego wsparcia modernizacyjnego ze środków publicznych.

■ Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi

Możliwości rozwoju rolnictwa i całej gospodarki żywnościowej, w tym przemysłu rolno-spożywczego w okresie poakcesyjnym, w dużym stopniu są uzależnione od dynamicznego wzrostu eksportu rolno-żywnościowego. Eksport rolno-spożywczy dotyczy obecnie około 30 procent produkcji rolnictwa i przemysłu spożywczego. W okresie poakcesyjnym wartość eksportu rolno-spożywczego wzrosła ponadczteropółkrotnie, z 5,2 miliarda euro w roku 2004 do ponad 24 miliardów euro w roku 2016. W latach 2004–2016 w każdym roku występowało również dodatnie saldo handlu artykułami rolno-spożywczymi. Około 80 procent eksportu rolno-spożywczego jest kierowane na rynek UE (to tak zwany handel wewnątrzspółnotowy). W tej sytuacji rozwój handlu zagranicznego produktami rolnictwa i przemysłu spożywczego (a szczególnie eksport na rynki pozostałych krajów UE) można uznać, obok wsparcia środkami WPR, za podstawowy czynnik rozwoju sektora rolno-żywnościowego.

■ Kilka uwag końcowych

Niewątpliwie słuszności WPR dowodzi jej skuteczność w wielu obszarach interwencji. Rolnictwo europejskie, w rozumieniu Europejskiego Modelu Rolnictwa, oprócz funkcji produkcyjnych jest dostarczycielem wielu dóbr publicznych (bezpieczeństwo żywnościowe, łagodzenie zmian klimatycznych, różnorodność biologiczna, bioenergia, zachowanie i odnowa gleby, gospodarka wodna, wkład w wartości kulturowe, kształtowanie cennych krajobrazów, czyli najogólniej mówiąc udział w zrównoważonym rozwoju).

W perspektywie kilkudziesięciu lat funkcjonowania WPR rolnictwo UE można uznać za odnoszące sukcesy. I rzeczywiście tak jest, na tle rolnictwa światowego jest ono bowiem ekonomicznie efektywne (w warunkach instytucjonalnych zagwarantowanych przez WPR), zaspokaja różnorakie potrzeby społeczne (w tym zapewnia bezpieczeństwo żywnościowe, włącznie z bezpieczną żywnością), a jego rozwój cechuje zmniejszająca uciążliwość dla środowiska.

Należy podkreślić, że skutki WPR zostały osiągnięte z wykorzystaniem stosunkowo niewielkich środków. Jest to tym bardziej symptomatyczne, jeśli uwzględni się, że:

sektor rolno-spożywczy odgrywa strategiczną rolę w UE, zapewniając bezpieczeństwo żywnościowe; rolnictwo UE zapewnia bardzo dobre wyżywienie (pod względem ilości i jakości) dla ponad 500 milionów swoich obywateli i odgrywa czołową rolę w poprawie sytuacji żywnościowej w ujęciu globalnym,

■ **obszary wiejskie zamieszkuje kilkadziesiąt procent obywateli krajów UE,**

■ **obszary wiejskie zajmują przeważającą część terytorium krajów UE (75 procent obszaru UE to użytki rolne i lasy).**

Poza tym należy uwzględnić, że współczesna WPR to wspieranie dochodów rolniczych, pomoc w modernizacji gospodarstw i zakładów

przetwórstwa rolno-spożywczego, działania na rzecz infrastruktury wiejskiej i kultury wsi oraz środowiska naturalnego. To wszystko jest realizowane z wykorzystaniem niecałej połowy procenta unijnego PKB w przeszłości, a w obecnej perspektywie finansowej przy udziale w unijnym PKB na poziomie 0,32 procent, co wynosi mniej niż 1 procent wydatków sektora publicznego w krajach UE i w przeliczeniu na jednego obywatela UE daje kwotę około 80 euro rocznie.

Bezspornie można powiedzieć, że członkostwo Polski w Unii Europejskiej poprzez dostęp do znaczących funduszy i JRE stworzyło szansę na zdynamizowanie rozwoju sektora rolno-żywnościowego i jego ekspansję sektorową, a szansa ta została generalnie dobrze wykorzystana.

Przystąpienie Polski do UE miało duży wpływ na przemiany obserwowane w rolnictwie. Zwiększyło się tempo pozytywnych zmian zachodzących w strukturze agrarnej. Zaczęła wzrastać liczba i powierzchnia gospodarstw średnich i dużych, co pozwoliło na poprawę efektywności produkcji rolnej i sprzyjało procesom modernizacyjnym w rolnictwie. Na skutek zmian agrarnych kontynuowany jest proces uwalniania z rolnictwa nieefektywnych zasobów pracy, jednak nadal zachodzi on stosunkowo wolno. Rosnące nakłady inwestycyjne, będące wynikiem objęcia rolnictwa środkami II filaru WPR, pozwoliły zahamować procesy dekapitalizacji majątku trwałego w rolnictwie i umożliwiły modernizację polskich gospodarstw.

Akcesja do UE wpłynęła również na poprawę sytuacji produkcyjnej i dochodowej w rolnictwie. W znaczący sposób wzrosła wartość i wolumen produkcji rolnej, a szczególnie dochody rolnictwa.

Wciąż jednak jednostki produkcyjne w rolnictwie stoją przed koniecznością dokonywania zmian poprawiających ich możliwości konkurencyjne na JRE i rynku globalnym. Wsparcie, zarówno dochodowe, jak i modernizacyjne, ze środków publicznych, w tym głównie z budżetu UE, pozostaje istotnym akceleratorem procesów innowacji, modernizacji i przemian strukturalnych rolnictwa w Pol-

Fundusze dla wsi i rolnictwa

sce. Przeobrażenia w rolnictwie muszą się ściśle wiązać z rozwojem obszarów wiejskich, a głównie z polityką stymulującą tworzenie licznych, atrakcyjnych miejsc pracy na wsi.

Prof. dr hab. Walenty Poczta – wykładowca na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, członek Komitetu Nauk Ekonomicznych Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk. Zajmuje się między innymi problemami związanymi z akcesją Polski do UE i jej skutkami w sektorze rolnym.

Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów

jest dobrowolną federacją stowarzyszeń sołtysów, zawiązaną w 1996 roku. Obecnie zrzesza 33 stowarzyszenia skupiające łącznie ponad 17 000 członków. Członkami lokalnych stowarzyszeń są sołtysi, byli sołtysi oraz członkowie rad sołeckich.

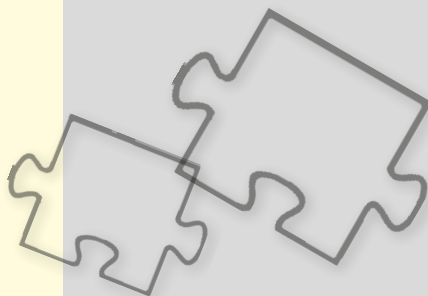
KSS konsekwentnie wspiera przemiany na polskiej wsi. Czyni to przede wszystkim z myślą o kształtowaniu obywatelskich postaw na wsi, ugruntowaniu demokracji i wspieraniu partnerskiej współpracy administracji samorządowej i mieszkańców.

Celem KSS jest m.in.:

- wspieranie rozwoju lokalnych społeczności,
- ułatwianie współpracy środowisk wiejskich,
- wspieranie i promocja inicjatyw pozarządowych.

ul. Zofii Urbanowskiej 8
62-510 Konin
tel. 63 243 75 80
e-mail: biuro@wss.konin.pl
e-mail: biuro@kss.org.pl
wss.konin.pl
kss.org.pl

ISBN 978-83-63874-46-9